ΟΙΚΕΙΩΝ

ΔΙΑΛΟΓΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΣΤΙ.

FAMILIARIUM COLLOQUIORUM LIBELLUS GRÆCE ET LATINE,

Auctus & recognitus.

Accessit & utilis Dialogus de ratione studiorum recte instituenda,

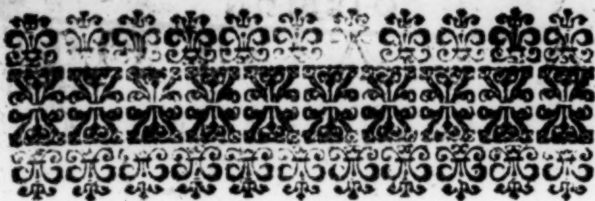
ITEM,

Oratio de ratione discendæ ac docendæ Linguæ LATINÆ & GRÆCÆ.

Autore *Johanne Posselio.*

LONDINI,
Excusum in Officina Societatis Bibliopolarum. 1642.

ΙΩΑΝΝΗΣ Ὁ ΠΟΣΣΕΛΙΟΣ ΤΟΙΣ ΑΝΔΡΑΣΙ ΦΙΛΟΜΟΥΣΟΙΣ ΚΑΙ ΣΠΟΥΔΑΙΟΙΣ,

τοῖς μετὰ τῆς εὐσεβοῦς παιδείας τοὺς νεανίσκους τὰ ῥωμαϊκὰ καὶ ἑλληνικὰ γράμματα διδάσκουσιν εὖ πράττειν.

Ὀρθῶς καὶ νουνεχόντως ὑπό τινος τῶν σοφῶν εἴρηται· Ὃς μὴ ῥωμαϊκοῖς ἑλληνικὰ γράμματα μίξειν, οὐ δύναται λογικοῦ τοὔνομα ἀνδρὸς ἔχειν.

Ὁμολογεῖται μὲν γὰρ ὑπὸ πάντων πεπαιδευμένων καὶ εὖ φρονούντων ἀνδρῶν, τοὺς ῥωμαϊκοὺς λογογράφους, καὶ ποιητὰς πᾶσαν τὴν ἑαυτῶν παιδείαν καὶ σοφίαν, καὶ τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα, παρὰ τῶν Ἑλλήνων εἰληφέναι, καὶ πλεῖστα οὐκ ἄλλαις, πλὴν ἑλληνικαῖς λέξεσιν, ἐκφωνεῖσθαι δύνασθαι, μᾶλλον δὲ τὸν λόγον ῥωμαϊκὸν οὐκ ὀρθῶς γνωσθῆναι, οὐδὲ γραφῆναι, οὐδ' ἑρμηνευθῆναι, ἄνευ τῆς ἑλληνικῆς γλώττης οἷόν τ' ἐστί. πλεῖστα τοιγαροῦν ὠφελοῦνται πάντες, ὅσοι ἐν τῇ ἑαυτῶν περὶ τὰ γράμματα σπουδαῖς, τὰ ῥωμαϊκὰ τοῖς ἑλληνικοῖς συνάπτουσιν, ὅπως ἐν ἀμφοτέροις ὁμοίως ἰσχύοντες τυγχάνωσιν. ἐγὼ δὴ ἵνα κατὰ ἐμαυτοῦ μέρος ἐν τῷ τὰς ἀμφοτέρας γλώττας ὀρθῶς καὶ ῥᾳδίως μαθεῖν,

μαθεῖν, τοῖς φιλομαθοῦσι τῶν νεανίσκων βοηθήσω, τούτους τοὺς διαλόγους ἐξέδωκα, αὐτοὺς τῇ ἐκείνων ψυχῇ καὶ χρήσει συναρμόσας, τούτους εἰ σπουδαίως ἀναγνώσονται καὶ ἅμα χρήσονται πρὸς τὸν βίον, αἰσθήσονται τούτου τοῦ πόνου πλεῖστον ὀνησόμενοι. ἔρρωσθε, καὶ μετ' ἐμοῦ τὴν περὶ τὰς τέχνας καὶ γλώττας σπουδὴν εἰς τὸ τὸν Θεὸν, τὸν πάντων τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν τῷ βίῳ αἴτιον, δοξάζειν, καὶ τὴν ἀληθινὴν περὶ αὐτοῦ, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἀγαπητοῦ Ιησοῦ Χριστοῦ, τοῦ κυρίου ἡμῶν, διδαχὴν μηκύνειν, καταστήσατε, μεμνημένοι τὸ τοῦ Δανιῆλος. οἱ συνιέντες ἐκλάμψουσιν ὡς ἡ λαμπρότης τοῦ στερεώματος, καὶ ἀπὸ τῶν δικαίων τῶν πολλῶν ὡς οἱ ἀστέρες εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἔτι

ἐκ τῆς Ροδοπόλεως, ἔτει ἀπὸ τῆς θεογονίας α φ π η.

William Griffyn

 ΠΑΡΑ-

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ ἈΣΠΑΖΕΣΘΑΙ καὶ εὖ ἐπεύχεσθαι.

Αῖρε διδάσκαλε αἰδέσιμε.
Χαῖρε ἀνὲρ περιφανέστατε.
Χαῖρε κύριε ἐνδοξότατε.
Χαῖρε πλεῖστον ἀδελφέ.
Χαῖρε συμμαθητά.
Χαίρετε συμμαθηταί.

ἀπόκρισις.

Χαῖρε καὶ σύ.
Χαῖρε ὁμοίως.
Σῶος ὅτι ἐπῆλθες, ἥδομαι.

ἡδεῖα ἐμοί ἐστιν ἡ { παρουσία / ἄφιξίς } σου.

χάριν σοι ἔχω.
Δέομαι τοῦ θεοῦ, εὐδαίμονά σοι ποιῆσαι τὴν ἡμέραν ταύτην.

ἀπόκρισις.

Ταυτὸ καί σοι εὔχομαι.
Εὔχομαί σοι νύκτα εὐτυχῆ.
Ἐπεύχομαί σοι ὕπνον ἡσύχιον.

ἀπόκρισις.

Τοιοῦτον καὶ σοι εὔχομαι, ὦ Παῦλε φίλτατε.
Λυσιτελείτω σοι τὸ βαλανεῖον
Εὐτυχὲς ποιείτω ὁ Θεὸς τὸ λουτρόν σου.

ἀπόκρισις.

SALUTANDI ET BENE Precandi formulæ.

Alve Doctor obſervande.
Salve vir ornatiſſime.
Salve Domine clariſſime.
Salve plurimum frater.
Salve condiſcipule.
Salvete condiſcipuli.

Reſponſio.

Salve & tu.
Salve ſimiliter.
Salvum te adveniſſe gaudeo.
Jucundus eſt mihi tuus { adventus. / reditus.
Habeo tibi gratiam.
Precor Deum, ut tibi hanc diem felicem reddat.

Reſponſio.

Idem & tibi precor.
Precor tibi felicem noctem.
Precor tibi placidam quietem.

Reſponſio.

Talem & tibi precor, Paule chariſſime.
Proſit tibi balneum,
Deus fortunet lavationem tuam.

ἀπόκρισις.

ἔχω σοι χάριν.
ἡδεῖα μοί ἐστιν ἡ εὐχή σου.
ἔρρωσο εὐδαιμόνως.
καὶ σὺ ἔρρωσο { εὖ / κάλλιστα. / εὐτυχῶς. }
ἔρρωσθε.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ ἐπὶ δεῖπνα καλεῖν.

Χαῖρε διδάσκαλε.

Διδάσκαλος.

Χαῖρε καὶ σὺ φίλε { παῖ. / μαθητά. / Πέτρε. }

παιδάριον.

πατήρ μου δεῖται σου μετ' αὐτοῦ { ἀριστᾶν, / δειπνεῖν } τῇ ὥρᾳ { δεκάτῃ. / ἐνδεκάτῃ. / πέμπτῃ. / ἕκτῃ. }
κύριός μου αἰτεῖ παρά σου, συμβιῶναι αὐτῷ ἐν τῷ { ἀρίστῳ. / δείπνῳ. }

πατήρ.

βάδιζε { καλέσαι / προσάγειν } τοὺς κεκλημένους.

παιδάριον.

βαδίζω πάτερ.
πορεύομαι κύριε.
ἐκτελέσω τὰ προστεταγμένα.
Χαῖρε { κύριε / καθηγητὰ } φιλανθρωπότατε.

ἀπόκρισις.

Χαῖρε καὶ σὺ, παιδάριον φίλον.

Responsio.

Habeo tibi gratiam.
Grata mihi est precatio tua.
Vale feliciter.

Et tu	benè / optimè / feliciter	vale.

Valete.

INVITANDI AD CONVIVIUM *formulæ.*

Salve Præceptor.

Salve & tu mi	puer. / discipule. / Petre.

Puer.

Meus pater rogat te, ut apud se	prandeas, / cœnes,	hora	decima. / undecima. / quinta. / sexta.

Dominus meus petit à te, ut sis suus conviva in	prandio. / cœna.

Pater.

Abi	advocatum / adductum	convivas.

Puer.

Abeo Pater.
Vado Domine.
Fiet. Curabitur.

Sis salvus	Domine / Præceptor	humanissime.

Responsio.

Salvus sis tu quoque mi puer.

παιδίον.

πατὴρ { μὴ προσμένε τὴν φιλανθρωπίαν σου, αὐτή, ὅταν ἐθέλῃ, ἐπὶ τὸ } ἄριστον / δεῖπνον } ἐλθέτω.
κύριος

Διδάσκαλε λαμπρότατε, πάντες οἱ κεκλημένοι ἤδη πάρεισι, μόνον σε ἀναμένοντες, καὶ ἐὰν μή σε προσδοκῶσι, νῦν ἂν ἀνέκειντο.

διὰ τοῦτο δέονταί σου, ἐπὶ τὸ { ἄριστον / δεῖπνον } ἐλθεῖν.

ἐπίκειται / ἐπικρέμαται } ὥρα { πέντη. / ἕκτη. / δεκάτη. / ἐνδεκάτη.

ὁ τοῦ { ἀριστᾶν / δειπνεῖν } χρόνος πάρεστι.

πάρεισιν οἱ κεκλημένοι ἐπὶ τὴν θύραν.
εἴσαγε τοὺς κεκλημένους.
ὑποδέχου τοὺς συνδείπνους.

υἱός.

Χαῖρε διδάσκαλε αἰδέσιμε.
Κεχαρισμένως ἡμῖν ποιεῖς, ἀξιώσας ἡμᾶς τεθεῖσθαι συμπότης.

πατήρ.

ἑτοίμασον τὸ { ἄριστον / δεῖπνον } παιδάριον.

παρασκεύαζε / στρῶσον } τὴν τράπεζαν.

ἐπιτίθει { ἄρτον. / κοχλιάρια } { ἀργυρᾶ, / ξυλικά.

φέρε { χάρδοπον. / ὀθόνην. / ποτήρια.

ἔκλυε { τὴν κύλικα. / τὸ ἀργυροῦν ποτήριον.

Puer.

Pater / Herus { meus expectat humanitatem tuam, ea, ubi volet, ad } prandium / cœnam } veniat.

Eximie Domine Doctor, omnes convivæ jam adsunt, unum te expectant, & nisi te expectarent, jam accumberent:

ideo te rogant vt ad { prandium / cœnam } accedas.

Imminet / Instat } hora { quinta. / sexta. / decima. / undecima.

Prandendi / Cœnandi } tempus adest.

Adsunt invitati pro foribus.

Duc intro convivas.

Excipito convivas.

Filius.

Salve Præceptor observande.

Gratam rem nobis facis, quod non dedignaris noster esse conviva.

Pater.

Para { prandium / cœnam } puer.

Adorna / Sterne } mensam.

Appone { panem / cochlearia } argentea, / lignea.

Adfer { panarium, / mappam, / pocula.

Elue { calicem. / argenteum poculum.

Circum

τὸν κύκλον ἐν μέσῳ τῆς τραπέζης τίθει.
τίθει κατὰ τὴν τάξιν τὰς ἕδρας, καὶ προσκεφάλαια ἐπιτίθει.
φέρε ὕδωρ πρὸς τὸ νίπτειν τὰς χεῖρας.
νίπτε σὺ πρότερον.
νίπτε τὰς χεῖρας.
νίψομεν ὁμοῦ.
ἐπίδος μοι { χειρόμακτρον. / ἁλοδόχον.
ἔκμαξε τὰς χεῖρας.
τί ἑστήκατε;
καθέζεσθε.
κατακλίνεσθε.
Τὸ { ἄριστον / δεῖπνον / συμπόσιον } διαφθείρεται διὰ τὴν σὴν { ἀπουσίαν. / ἀναβολὴν. / βραδύτητα.
Τὸ σιτίον παρετέθη, καθέζεσθε οὖν.
Ποῦ κελεύεις με καθέζεσθαι;
ἐν πρώτῳ τῷ τόπῳ { κατακλίνου. / ἀνάπεσε.
ἀνάπεσον οἱ κεκλημένοι.
παιδάριον, εὐλόγησον τὴν τράπεζαν.

παιδάριον.

οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σὲ βλέπουσι κύριε, καὶ τὰ λοιπά.
προσίθει καὶ γνώμην ἀξιομνημόνευτον, ἣν νεωστὶ ἐκ τῆς δημηγορίας ἔμαθες.
πᾶν κτίσμα καλὸν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον, μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον, ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ, καὶ ἐντεύξεως, α. Τιμόθ. κεφ. δ.
φέρε { σιτία, τυρὸν, ὄξος. / κρέα, / ἰχθύας } { ὀπτά. / ἑφθά.
δός μοι τὸ { ἔκπωμα / ποτήριον } ὑαλοῦν.

ἐπίδο

Circum in medium mensæ ponito.
Colloca ex ordine sellas,& pulvinaria superpone.
Adfer acquam ad lavandas manus.
Lava tu prior.
Lava manus.
Lavemus unà.
Porrige mihi { mantile, / salinum.
Absterge manus.
Quid statis?
Sedere.
Accumbite.
Prandium / Cœna / Convivium } corrumpitur tua { absentia, / mora, / tarditate.
Cibus appositus est,accumbite igitur.
Ubi jubes me sedere?
In primo loco { accumbe. / discumbe.
Accubuerunt convivæ.
Puer, consecra mensam.

Puer.

Occuli omnium in te sperant domine, &c.

Adde etiam sententiam memorabilem,quam nuper ex concione sacra didicisti.

Quicquid creavit Deus, bonum est, & nihil rejiciendum, si cum gratiarum actione sumatur; Sanctificatur enim per verbum Dei,& precationem, 1. Timoth.4.

Adfer { epulas,cibum,acetum. / carnes, { assas. / pisces, elixas.
Da mihi poculum vitreum.

Porrige

ἐπίδος μοι τὸν { τὰ ἀργυρᾶ ἐκπώματα. / κάνθαρον. / τυρόν. / ἄρτον. / τὸ μαχαιρίδιον.

εὐλογεῖτο ὑμῖν { τοῦτο τὸ ποτόν / τοῦτον τὸν οἶνον } ὁ χριστός.

ἔστω ὑμῖν σωτήριος οὗτος ὁ ζῦθος,

γένοιτο τοῦτο, φίλε μου, ἀμήν.

δός μοί τι { τῆς ὄρνιθος. / τοῦ ἀλέκτορος. / τῶν ἰχθύων. / τοῦ ἄρτου.

βούλοι τι τοῦ { κρέως; / χηνός; / ἰχθύος; } { ναί. / βούλομαι. / οὐ βούλομαι.

ἔγχεε { ζῦθον, / μελίκρατον / οἶνον, } ἵνα πίνωμεν.

οὐ θέλεις πίνειν;

διὰ τί οὐ πίνεις;

κελεύεις; μου ὑπομέμνηται, πάνυ γὰρ διψῶ.

οὐ διψῶ. ἱκανῶς ἔπιον.

προπίνω σοι. ὁ θεὸς εὐλογείτω.

ἡδέως παρὰ σοῦ λαμβάνω.

μὴ ὅλον ἔκπινε.

ἱκανόν σοι λείψω,

πλεῖον σοι λείψω, ἢ μέλλω πίνειν.

ζῦθον / οἶνον / ὑδρόμελι } οὐκ ἔτι ἔχομεν.

ἀπότεμνέ μοι τι τοῦ κρέως βουκολικοῦ, τοῦ καπνῷ σκληρωθέντος,

αἶρε τὸν πίνακα τοῦτον, καὶ παράτιθει ἐδέσματα ἄλλα

ἀνεπλ-

Porrige mihi { argentea pocula. / cantharum. / caseum. / panem. / cultellum. }

Sospitet vobis { hunc potum / hoc vinum } Christus.

Sit vobis saluti hæc cerevisia,
Id faxit Deus, chare puer. Amen.

Da mihi aliquid de { Gallina, / Gallo, / piscibus, / pane, }

Vis aliquid de { pisce? / ansere? / carne? } { Etiam. / Volo. / Non volo. }

Infunde { cerevisiam, / aquam mulsam / Vinum } ut bibamus.

Non vis bibere?
Cur non bibis?
Rectè me mones omnino enim sitio.
Non sitio. Satis bibi.
Propino tibi. Deus benedicat.
Libenter à te accipio.
Ne totum ebibas.
Satis tibi relinquam.
Plus tibi relinquam, quam bibiturus sum.

Nihil { cervisiæ / vini / aquæ mulsæ } reliquum est.

Abscinde mihi aliquid de carne bovina fumo indurata.
Tolle hanc patinam, & appone cætera fercula.

Explevi

ἀνεπλήρωσα / ἔπαυσα } τὴν ὄρεξιν.

σὺ μὲν { ὀλιγόσιτος / ὀλιγόρροφος } εἶ.

οὐκ εἰμὶ ἀδδηφάγος.

πῶς γε· οὐκ ἀγνοεῖς τὸ τῶν παλαιῶν ἑλλήνων, ἢ πίθι, ἢ ἄπιθι;

ἀλλὰ βέλτιον ἐστι τὸ τοῦ χριστοῦ. προσέχετε ἑαυτοῖς, μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ.

παρέχετε ὑμᾶς { φαιδρούς. / περιχαρεῖς.

ἔπλησον, ὦ παιδάριον, τὸν ἰχθὺν τοῦτον ἐν ἐλαίῳ, καὶ φυλάττου μὴ κατακαύηται.

φρόντιζε, ὅπως τὰ ὠὰ ἕψητε { μαλακώτερα. / σκληρότερα.

τὰ ὠὰ δεῖ { μαλακά. / ὠμά. / τοῦ δέοντος μαλακώτερα.

ἄλλαττε σφαίρας.

ἆρον { τὰ ἐδέσματα, / τὸ βούτυρον. — τὸν ἄρτον. / τὸν τυρόν.

παρατίθει λεκάνην σὺν τῷ χειρομάκτρῳ.

ἔνεγκε τραγήματα, παιδάριον.

πρόμυττε τὸν λύχνον.

φυλάττου σβεννύναι τὸν λύχνον.

παρατίθει { μῆλα. / κοκκύμηλα. / λεπτοκάρυα. / σταφυλάς. / σταφίδας. } { ἄπια. / κεράσια. / κάρυα. / ἀμυγδάλας. / ἄπια ὄπτα. } { βασιλικὰ / περσικά.

Ἐγὼ τῇ ὑμετέρᾳ φιλανθρωπίᾳ πεπιστευκὼς, ἐπὶ { ἄριστον / δεῖπνον } οὕτως εὐτελὲς ὑμᾶς ἐκάλεσα.

Οἱ

Explevi / Sedavi famem.

Tu perpauci cibi es.

Non ſum edax.

Bibe: non ignoras veterum Græcorum legem, aut bibe, aut abi.

Sed melior eſt CHRISTI lex: Cavete vobis, ne qũando graventur corda veſtra crapula & ebrietate.

Præbete vos { lætos. / hilares.

Torre, puer, hunc piſcem in craticula, & cave ne aduratur

Cura ut ova coquantur { molliuſcula, / duriuſcula.

Ova { ſunt mollia, / ſunt cruda, / juſto molliora ſunt.

Muta Orbes.

Tolle { Cibum, / panem, } { butyrum, / caſeum.

Appone pelvim cum mantili.

Adfer bellaria, puer.

Emunge candelam.

Cave ne lychnum extinguas.

Appone	poma,	pyra.
	pruna,	ceraſa.
	nuces avellanas,	juglandes.
	uvas,	amygdalas.
	uvas paſſas,	pyra toſta.

Ego veſtra comitate fretus, ad	prandium frugale / cœnam frugalem,	vos invitavi.

Convivæ,

Οἱ κεκλημένοι.

Τὸ ἄριστόν σου ὑπερβαλλόντως λαμπρὸν γέγονε.

Τὸ δεῖπνόν σου οὐκ εὐτελές, ἀλλὰ πολυτελὲς ἦν.

Τὸ δεῖπνόν σου μεγαλοπρεπέστερον τοῦ δέοντος γέγονε.

Ὅτι ἀπολογίαν ποιεῖς, τοῦτο μόνον κατηγορητέον ἐστί.

Οἰκεῖοι φίλτατοι, δέομαι ὑμῶν, τοῦτο τὸ δειπνίδιον, καίπερ εὐτελές, στέργειν.

Ἔχω σοι χάριν, ὅτι ἐπὶ τοῦτο τὸ δεῖπνον πολὺ ἥδιστόν με ἐκάλεσας.

Οὐδέν ἐστιν αἴτιον τοῦ εὐχαριστεῖν.

Ἐγὼ ὁμολογῶ σοι χάριν ὀφείλειν, ὅτι εἰς τοῦτο τὸ δεῖπνον λεπτὸν ἐλθεῖν ἠξίωσας.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ αἰτῆσαί τι παρὰ διδασκάλου.

Αἰδέσιμε παιδαγωγέ, δέομαί σου συγχωρῆσαί μοι τῆς σχολῆς ἀπεῖναι τῇ ὥρᾳ τετάρτῃ, τοῦ λούειν ἕνεκα.

Ἀξιῶ σε, δοῦναί μοι ἐξουσίαν οἴκοι μένειν· δεῖ γάρ με ἐπιτελέσαι τι.

Ἀναγκαίως ἔχω σὺν τοῖς τοκεῦσιν εἰς ἀγρὸν βαδίζειν.

Τοῦτο σοῦ συγχωρήσαντος γίνεσθαι ἀξιῶ.

Δός μοι ἐξουσίαν ἐξελθεῖν ἔξω, ἕνεκα τοῦ {
ἀποσκευάζεσθαι.
ἀποπατῆσαι.
οὐρῆσαι.

Δός μοι ἐξουσίαν εἰς οἶκον ἀναδραμεῖν πρὸς τὸ κομίζειν βιβλίον τι.

ἐξέστω μοὶ { τοῦ διδασκαλείου / τῆς σχολῆς } ἐξελθεῖν πρὸς τὸ ἀγοράζειν {
πάπυρον.
πτερὸν.
ἄρτον.

Πρὸς τῆς θύρας τίς ἐστιν ὃς ἐπιθυμεῖ με προσειπεῖν, δέομαι οὖν σου δοῦναί μοι ἐξουσίαν πρὸς τοῦτον ἐξιέναι.

Κύριος / Πατήρ { μ' ἐκέλευσέ με οἴκαδε ἐπανελθεῖν τῇ ὥρᾳ } { δεκάτῃ. / τετάρτῃ. / τρίτῃ. } τοῦτο ἵνα μοι ἐξῇ ποιεῖν ἀξιῶ.

ἀλγέω

Convivæ.

Prandium tuum supra modum splendidum fuit.

Cœna tua non frugalis, sed sumptuosa est.

Cœna tua magnificentior fuit, quàm æquum est.

Quod excusas, id unum habes, cur accusandus sis.

Amici charissimi, quæso ut cœnulam nostram, licet tenuem, æqui bonique consulatis.

Habeo tibi gratiam, quod ad hanc cœnam longè suavissimam me vocasti.

Non est quod gratias agas.

Ego agnosco me tibi gratiam debere, quod ad hanc tenuem cœnam venire non dedignatus es.

PETENDI QUIPPIAM *à Præceptore formulæ.*

Observande Præceptor, quæso ut liceat mihi schola abesse, hora prima, lavandi causa.

Precor, ut facias mihi facultatem manendi domi. Est enim mihi aliquid efficiendum.

Est mihi abeundum rus cum parentibus meis, id ut tua pace fiat, oro.

Concedas mihi potestatem exeundi, causa { levandi alvi. / solvendi ventrem. / reddendæ urinæ. }

Liceat mihi currere domum afferendi libelli cujuspiam gratia.

Liceat mihi { ludo literario / schola } exire ad emendũ { papyrũ. / pennam / panem. }

Quispiam me præforibus conventum expetit. Quæso itaque ut liceat mihi tua pace ad hunc exire.

{ Dominus / Pater } meus jussit me domum redire hora { decima, / prima, / tertia, } id ut mihi liceat facere, oro.

ἀλγέω { τὴν κεφαλήν. / τοὺς ὀδόντας. / τὴν γαστέρα. }

Ἡ ῥὶς στάζει αἷμα.

Κακῶς ἔχω, τούτου ἕνεκα δέομαι ἐξεῖναί μοι οἴκαδε ἀπελθεῖν.

Φίλτατε καθηγητά, Ἰωάννης αἰτεῖ αὐτῷ ἀπόντι συγγνώμην ἔχειν.

Ἰωάννης καὶ Παῦλος αἰτοῦσι σφισὶν αὐτοῖς ἀποῦσι συγγνώμην ἔχειν.

Φίλτατε διδάσκαλε, χθὲς βιβλίον τι ἀπώλεσα, ὃ οὔπω ἀνέλαβον. διὰ τοῦτο δέομαί σου, νουθετεῖν τοὺς συμμαθητάς, ὅπως, εἴ τίς ποτε αὐτὸ εὕρῃ, μοι ἀποδῷ.

Ἐνδοξότατε καθηγητά, δίδοξόν με ὃν τρόπον λέξω ἑλληνιστί, Johannes me verberavit.

Διδάσκαλος.

Κατὰ τοῦτον τρόπον λέξεις, Ἰωάννης ἔτυπτέ με.

Παιδάριον.

Δέομαί σου διδάσκαλε, γράφειν μοι τοὺς τῶν στοιχείων ἑλληνικῶν χαρακτῆρας, οὓς τῷ γράφειν ἂν μιμῶμαι.

Διδάσκαλος.

Ποῦ ἔχεις τὸ ἀρχέτυπον, ὃν πρὸς ὀλίγων ἡμερῶν σοι κατέγραψα.

Παιδάριον.

Τοῦτον διὰ ἀμελείας ἀπώλεσα.

Ἰωάννης αὐτόν μοι διεσπάραξε.

Διδάσκαλος.

Ἰδοὺ ἔχεις νῦν ἄλλον, φρόντιζε ὅπως μὴ καὶ τοῦτον ἀπολέσῃς.

Παιδάριον.

Δέομαί σου διδάσκαλε, προπαρασκευάζειν μοι τὸ πτερὸν τοῦτο.

Διδάσκαλος.

Dolet mihi caput.
Dolent mihi dentes
Dolet mihi ventriculus.
Naſus ſtillat ſanguinem.
Malè habeo, ideo quæſo, ut mihi liceat domum ire.
Amantiſſime Præceptor, Joannes petit ſibi abſenti veniam dari.
Joannes & Paulus petunt ſibi abſentibus dari veniam.
Clariſſime præceptor, heri libellum quendam amiſi, quem nondum recepi. Rogo igitur te, ut admoneas condiſcipulos, ut, ſi quis fortè eum invenerit mihi reſtituat.
Clariſſime præceptor, doce me quibus verbis dicam Græcè, Johannes me verberavit.

Præceptor.

Sic dices: Johannes, &c.

Puer.

Oro te Præceptor, ut mihi deſcribas figuras elementorum Græcorum, quas ſcribendo imiter.

Præceptor.

Ubi habes archetypum, quem ante paucos dies tibi præſcripſi?

Puer,

Eum per incuriam amiſi.
Johannes eum mihi diſcerpſit.

Præceptor.

En habes jam alium, cave ne & hunc perdas.

Puer.

Quæſo præceptor, ut præpares mihi pennam hanc.

 Præceptor,

Διδάσκαλος.

Ποῖον πτερὸν θέλεις;

Παιδάριον.

Προσάρμοζε τῇ χειρί σου.
Δίδαξόν με ταῦτα ἀναγινώσκειν.
Τίνα τρόπον ταῦτα ἀναγνώσομαι;
Προστάξόν μοι ὅσον χρή με ἐκμανθάνειν ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ.
ἄγε μοι γραμμάς.
οὐκ ἔχω μέλαν γραφικόν.
οὐκ ἔστι μοι { μελανοδοχεῖον, μαχαιρίδιον, χρήματα, πτερὸν γραφικόν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ παρὰ διδασκάλῳ περὶ τοῦ ἀπεῖναι ποιεῖσθαι τὰς ἀπολογίας.

Διδάσκαλος.

Διὰ τί οὕτω βραδέως ἥκεις;
Οἱ ἡμέτεροι βραδύτερον με ἤγειρον.
Βραδύτερον ἀνέστην παρὰ γνώμην.
Βραδύτερον ἐξυπνίσθην διὰ τὸ { συμπόσιον, δεῖπνον } εἰς μέσην νύκτα ἀναβεβλημένον.
Τὸ ὡρολογεῖον ἡμῶν διήμαρτε.
Διὰ ἀμελείας κατέλιπον βίβλον οἴκοι ἕνεκα τοῦ κομίζειν ταύτην, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ οἴκαδε ἀνέδραμον.
Ἐβοήθησα τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ, ἐν τῷ ἀποθεῖναι τὰ ξύλα.
ἀπέστειλέ με ποι { δεσπότης, δέσποινα. πατήρ, μήτηρ.
Ἤνεγκα { οἶνον, ζῦθον } τῷ πατρί, τῷ κυρίῳ.

Καθηγητής.

Τίνος ἕνεκα, διὰ τί } τοσοῦτον χρόνον οὐκ ἦλθες εἰς { τὴν σχολήν, τὸ διδασκαλεῖον.

διὰ

Præceptor.

Qualem pennam cupis ?

Puer.

Attempera ad manum tuam.
Doce me hæc legere.
Quomodo hæc legam ?
Præſcribe mihi quantum ediſcam hac hora.

Duc mihi lineas.
Non habeo atramentum.

Non eſt mihi	atramentarium, cultellus. pecunia, penna.

FORMULÆ EXCUSANDI APUD *Præceptorem abſentiæ.*

Præceptor.

Cur tam ſero venis ?
Noſtri ſerius me ſomno excitaverunt.
Serius ſurrexi præter voluntatem.

Serius expergefa- ctus ſum propter	convivium, cœnam	in mediam no- ctem prolatam

Horologium noſtrum aberravit.
Per negligentiam reliqueram librum domi, hunc ut afferrem, ex itinere domum recurri.
Adjuvi familiam in reponendis lignis.

Miſerat me quopiam	herus, hera. pater, mater.

Attuli	vinum cerviſiam	patri, hero.

Præceptor.

Cur Quam ob cauſam	tanto tempore non veniſti in	ſcholam ? lu- dū literariū?

διὰ τί οὐ παρεγένου τῇ ὥρᾳ { πρώτῃ / τετάρτῃ / ἕκτῃ } τῇ ἀναγνώσει;

Τῇ δημηγορίᾳ ἱερᾷ. Τί ἐκώλυσέ σε σήμερον οὐ παραγίνεσθαι τῇ ἀναγνώσει.

Μαθητής.

καλῶς / ἀῤῥώστως { εἶχον.

ἤλγησα τὴν { κεφαλήν. / γαστέρα.

ἐπύρεττον.

οὐχ ὑπῆρχόν μοι { σκελέαι. / ὑποδήματα.

Ἐλουόμην ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ.

Οἱ γονεῖς οὐκ ἤθελόν με εἰσιέναι εἰς σχολὴν διὰ { τὸ ὑπερβάλλον ψῦχος. / τὸ περιττὸν θάλπος. / τὸν ὑετὸν, τὸν ὄμβρον.

ἐσφάξαμεν { χοίρους. / βοῦς. / πρόβατα.

Γάμος ἐγένετο ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡμῶν, ᾧ οἱ γονεῖς ἤθελόν με παραγίνεσθαι.

Δέομαί σου διδάσκαλε, συγγνώμην μοι ἔχειν. Μετὰ ταῦτα γὰρ σπουδαῖος καὶ συνεχὴς ἔσομαι ἐν τῇ σχολῇ.

Διδάσκαλος.

Ἴθι βλεψόμενος τί πράττει Πέτρος, ὅτι ἐν τῷ νυνὶ ἄπεστι τοῦ διδασκαλῶν.

Μαθητής.

Ποιήσω διδάσκαλε, πορεύομαι.

Χαῖρε Πέτρε.

χαῖρε καὶ σὺ συμμαθητά.

Ἰωάννης.

Ὁ διδάσκαλος ἐκέλευσεν ἐρωτῆσαι, τί πράττεις, τῇ ἀναγνώσει οὐ παραγινόμενος.

Πέτρος.

Cur non interfuiſti hora	prima quarta ſexta.	lectioni, concioni ?	

Quid te impedivit, quo minus hodie interfueris lectioni ?

Diſcipulus.

Malè habui.
Ægrotavi.

Doluit mihi	caput. venter.

Laboravi febri.

Non erant mihi	tibialia. calcei.

Lavimus domi noſtræ.

Parentes noluerunt me frequentare ſcholam propter	intenſum frigus. vehementem æſtum. pluviam, imbrem.

Mactavimus	porcos. boves. oves.

Nuptiæ celebratæ ſunt domi noſtræ, quibus parentes me voluerunt intereſſe.
Rogo te Præceptor, ut mihi veniam des, poſthac enim ero diligens, & aſſiduus in ſchola.

Præceptor.

Eas viſum quid agat Petrus, quod nunc non ſit in ſchola.

Diſcipulus.

Faciam præceptor. Vado.
Salve Petre.
Salve & tu condiſcipule.

Johannes.

Præceptor juſſit interrogare, quid agas quod lectionibus non interſis.

Πέτρος.

Ὁρᾷς με { ἀχολύμενον. / κακῶς ἔχοντα. / νοσοῦντα.

διὰ τοῦτο δέομαί σου, ὑπὲρ μου ἀπόντος ἀπολογεῖσθαι.
Ὅταν βέλτιον ἔχειν ἄρξομαι, ταχέως ἀναστρέψω πρὸς ὑμᾶς εἰς τὴν σχολήν.

Μαθητής.

Διέπραξα διδάσκαλε, ὅσα προσέταξας.

Πέτρος λέγει { ἀχολεῖσθαι. / κακῶς { ἔχειν. / ἐσχηκέναι. } / ἐπιστολὰς γεγραφέναι.

Κεῖται ἐν τῇ κλίνῃ τρεῖς ἡμέρας συνεχῶς.
Οἱ γονεῖς Πέτρου λέγουσιν αὐτὸν ἀποδημοῦσαι.
Οἱ γονεῖς Ιωάννου φασὶν, αὐτῷ οὐδεμίαν ὑπάρξαι πραγματείαν, διὰ τοῦτο δέονταί σου { κολάζειν / ῥαβδίζειν } { αὐτὸν, ὅταν εἰς τὴν / σχολὴν ἐπανέλθῃ.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ
κατηγορῆσαι μαθητοῦ παρὰ διδασκάλῳ.

φίλτατε διδάσκαλε, Ιωάννης παρέχει μοι πρᾶγμα.

Ἐνοχλεῖ με.
οὐκ ἐᾷ με   ὠθεῖ με.   θλίβει με.

Ιωάννης { κατηγορεῖ λαλ { μου. / με. } / προσίζει μοι πόδα, ἵνα πίπτω. / κνίζει τὰς χεῖρας μου. / οὐκ ἐᾷ με διαβαίνειν.

Ἐνοχλεῖ

Petrus.

Vides me { occupatum esse. / malè habere. / ægrotare. }

Ideo oro, ut me absentem excuses.

Ubi melius habe recœpero, statim revertar ad vos in scholam.

Discipulus.

Curavi præcepror, quod mandasti.

Petrus dicit se { occupatum esse. / malè { habere. / habuisse. } / literas scripsisse. }

Decumbit in lecto jam tres dies totos.

Parentes Petri dicunt, ipsum peregrè profectú esse

Parentes Johannis dicunt, ei nihil fuisse negotii, ideo rogant te, ut { punias / virgis cædas } ipsum, cum in scholam fuerit reversus.

FORMULA DEFERENDI *discipulum ad Præceptorem.*

Charissime Præceptor, Johannes exhibet mihi negotium.

Est mihi molestus.

Non sint me. Trudit mei. Premit me.

Johannes { illudit { mihi / me. } / objecit mihi pedem, ut caderem. / convellit mihi capillos. / non sinit me transire. }

Ἐνοχλεῖ με { γράφοντα. / σημαδεύοντα. / ἀναγινώσκοντα τὴν ἀνάγνωσιν.

Κατέχει τὸν τόπον μου.
Ἐκβάλλει με ἐκ τόπου μου.
Ἔτυ-ψέ με { βακτηρείῳ / μελανοδοχείῳ, κολάφῳ
ἐκολάφισέ με.

Ἔβαλεν εἰς ἐμὲ { βιβλίον. / λίθον. / χιόνα.

Ἔβαλέ με λίθῳ.
Ἐτραυμά-τισέ με { ξίφει. / μαχαιρίῳ.

Ἐνέπτυσεν εἰς { χλαῖναν / εἱμά / ἱμάτιον. } μου

Κατερήσατό με.
Ἀτίμως με ὠνόμασε.
Ἠπείλησέ μοι δεινῶς.
Ἀσελγῶς με λοιδορεῖ.
Ἐσπάραξε / [illegible] } τὴν βίβλον.

Ἐρρύπανε { τὸ βιβλίον / τὸν πῖλον / τὸ πελίδιον } μου.

Ὀφείλει μοι { χρήματα. / δηνάριον.
Ἀναβάλλεταί μοι { ἀποτίειν. / ἀποδοῦναι, ἐκτίειν.

Διαβαίνοντος τοῦ { ὑπάτου / βουλευτοῦ / ἐκκλησιαστοῦ } οὐκ ἀνέῳξε τὴν κεφαλήν.

Οὐ παρέσχεν ἑαυτὸν εὐπειθῆ τοῖς γονεῦσι.

'Απολογία.

Interturbat me { ſcribentem. / ediſcentem. / relegentem lectionem

Occupat locum meum

Extrudit me ex meo loco.

Percuſ- ſit me { baculo, / attramentario, pugno,

Colaphum mihi impegit,

Conjecit in me { librum. / lapidem. / nivem.

Petiit me lapide

Vulnera- vit me { gladio. / cultello.

Conſpuit { pallium / veſtimentum / veſtem } meum.

Imprecatus eſt mihi, Maledixit mihi.

Appellavit me ignominioſo nomine.

Comminatus eſt mihi graviter.

Petulanter me calumniatur.

Diſcerpſit / Aduſſit { librum / meum

Commaculavit { libellum / pileum / pileolum } meum

Debet mihi { pecuniam / denarium.

Non vult mihi { perſolvere. / reddere, ſolvere.

Tranſeunte { Conſule / Senatore / Concionatore } non aperuit caput

Non præbuit ſe obedientem parentibus.

Ἀπολογία.

οὐχ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα.
Ἰωάννης ψεύδεται.

Πέτρος { μισεῖ με. / δυσμενῶς ἔχει πρός με, διὰ τοῦτο ταῦτα / πλάττει κατὰ μου.

οὐκ ἔβλαψα αὐτόν.
οὐχ ἡψάμην αὐτοῦ δακτύλῳ.
οὐχ ἑκὼν ἔπραξα.
διὰ ἀγνοίας ἐποίησα.
οὐκ ἐγὼ εἰς αὐτὸν, ἀλλ᾽ αὐτὸς εἰς με ἐξήμαρτε.
μεταμέλει μοι τοῦ ἔργου.
μεταμέλει μοι ὧν εἰς Πέτρον ἐξήμαρτον.
οὐδὲν τοιοῦτο μετὰ ταῦτα ποιήσομαι.

οὐχ ὑπῆρξέ μοι σχολή τοῦ { γράφειν / μανθάνειν } ταῦτα.

διὰ τὴν ἀσχολίαν οὐκ ἐδυνάμην παρεῖναι.

ἐπισχνοῦμαι / ἐπαγγέλλομαι } βελτίονα.

ποῦ ἐστι { πατήρ; / μήτηρ; / διδάσκαλος; } οὐκ οἶδα, ἀγνοέω.

Ἔστιν ἐν τῷ {
μουσείῳ.
ταμείῳ.
ὑποκαύστῳ.
ἀφεδρῶνι.
κήπῳ.
σταθμῷ.
μαγειρείῳ.
βαλανείῳ.
κοιτῶνι.
ὑπερῴῳ, vel ἀνωγέῳ.
σανιδώματι.
ὑπογαίῳ, ναῷ vel ἱερῷ.

Οἰκός

Excusatio.

Non ita se res habet.
Johannes mentitur.

Petrus { odit me. / mihi malè vult, ideo hæc comminiscitur in me. }

Non læsi eum.
Non attigi ipsum digito.
Non volens feci.
Per imprudentiam feci.
Non ego in illum, sed ille in me deliquit.
Pœnitet me facti.
Penitet me illorum, quæ in Petrum deliqui.
Nihil tale de inceps faciam.

Non fuit mihi otium { scribendi / discendi } hæc

Propter occupationes non potui adesse.

{ Promitto / Polliceor } meliora.

Ubi est { pater? / mater? / præceptor? } Nescio, Non scio.

Est in { musæo. / penu, vel promptuario. / æstuario. / latrina. / horto. / stabulo. / culina. / balneo: / cubiculo. / superiori ædium parte. h. cœnaculo. / tabulato seu contignatione ædium, / cellario, templo. }

De-

Οἴκοι οὐκ ἔστι.

ἐξεπορεύετο { τῆς θύρας. / τῆς πόλεως. / τῆς οἰκίας.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΩΣ ΧΡΗ τοῖς συμμαθηταῖς προσομιλεῖν.

πρόσεχε / πρόσελθε δεῦρο } ὦ Πέτρε.

ἴσα / μένε { ὀλίγον χρόνον

Ἔχω σοί τι εἰπεῖν.

Ἐστὶν ὃ σε αἰτήσω.

Ἐστὶν ὃ παρὰ σοῦ αἰτήσω.

Δέομαί σου, συνηγορεῖν μοι πρὸς τῷ διδασκάλῳ περὶ τοῦ ἀπεῖναι. ἀσχολοῦμαι γὰρ περὶ ῥητὰ πράγματα. διὰ τοῦτο νῦν ἐν τῷ διδασκαλείῳ εἶναι οὐ δύναμαι.

Ἀσμένως ποιήσω.

Ἐπιτελέσω μὲν, ἀλλὰ περὶ ταύταις ταῖς ὁμολογίαις, ὅπως καὶ σὺ τὸ αὐτὸ ποιήσῃς, εἴποτέ μοι δεήσει.

Ἑρμήνευε μοι ταῦτα.

Πόσον χρὴ ἡμᾶς ἀπὸ στόματος εἰπεῖν τῇ ὥρᾳ πρώτῃ, δευτέρα;

Ταῦτα ἡμᾶς ἀπὸ μνήμης εἰπεῖν δεῖ.

Ἄκουσόν μου ἀπὸ στόματος ἀναγινώσκοντος, ὅσα εἰδέναι ὀφείλομεν, μετὰ ταῦτα ἐναλλάξ σου ἀκούσω.

Διαμαρτάνεις τοῦ ἀναγινώσκειν.

Καλῶς ἀναγινώσκεις.

Λέγε βραδέως.

Μὴ ἀνάγνωθι προπετῶς.

Βέλτιόν ἐστι βραδύτητι, ἢ ταχύτητι ἁμαρτάνειν ἐν τῷ λαλεῖν.

Τὰ ῥήματα ἐν τῷ στήθει, καὶ οὐκ ἐν τῷ στόματι συνήθως παιδεῖ. θάρσει,

Domi non eſt,

Egreſſus eſt { extra fores. / urbe. / ex ædibus.

AGENDI CUM CONdiſcipulis *formulæ.*

Accede / Veni huc } Petre.

Reſiſte / Mane } pauliſper.

Habeo quod tibi dicam.

Eſt quod te rogem.

Eſt quod à te petam.

Rogo te, ut me excuſes apud præceptorem abſentiæ. Nam ſum certis negotiis occupatus, quo fit, ut nunc in ſchola eſſe non poſſim.

Libenter faciam.

Expediam, ſed ea conditione, ut & tu idem facias, ſi fortè mihi opus erit.

Interpretare mihi hæc.

Quantum eſt nobis pronunciandum memoriter hora prima, ſecunda?

Hæc nobis memoriter recitanda ſunt.

Audi me memoriter pronunciantem quæ ſcire debemus, poſtea viciſſim te audiam.

Aberras pronunciando.

Malè legis.

Dic ſenſim.

Ne præcipites verba.

Satius eſt tarditate, quam celeritate peccare in loquendo.

Verba in pectore, non in ore, naſci debent,

Sic

Θάρσει, ὁ φόβος βλάπτει τὴν μνήμην.

πτύξον { τὴν βίβλον. / τὸ βιβλίον.

Τῇ μνήμῃ, καὶ μὴ ταῖς βίβλοις πιστεύειν δεῖ.

Τοσοῦτον ἕκαστος ἐπίσταται, ὅσον μνημονεύει.

Πόθεν ποιήσομαι τὴν ἀρχήν;

Ἐξάρχου ὅπου ὕστατα ἔληξας.

Ἀρέσκει συναγωνίζεσθαί μοι ἐν τῷ γράφειν γράμματα.

Ἀρέσκει μὲν, ἀλλ᾽ ἀπορῶ { παπύρου. / πτέρου. / μέλανος γραφικοῦ.

Δός μοι ὀλίγον τι { τοῦ παπύρου. / τοῦ μέλανος γραφικοῦ.

Τίνος ἐστὶν ἡ βίβλος; { ἐμή ἐστιν. / ἐστὶ Πέτρου.

Ἀπόδος μοὶ ποτὲ τὴν βίβλον μου, ἅλις αὐτῇ χρησάμενος.

Λῆγε λαλῶν παῦε γελῶν { ὁ διδάσκαλος { προσέρχεται. / πάρεστι.

Τίνα βίβλον ἔχεις;

Γραμματική ἐστι

Συγχώρησόν μοι ὀλίγον τὴν βίβλον σου εἰσορᾶν.

Σίγα, καὶ τὰ προστεταγμένα πρᾶττε.

Οὐχ οὕτω τοῖς διδασκάλοις, ὡς αὐτῷ τῷ Θεῷ προσκρούεις, μὴ πειθαρχῶν.

Καίπερ ὁ διδάσκαλος ἄπεστιν, ὅμως ὁ Θεὸς πάρεστιν, ὁ πάντα εἰδὼς καὶ εἰσορῶν.

Σημειῶ σε { τῆς ἐπιχωρείου λέξεως. / τοῦ σολοικισμοῦ. / τοῦ βαρβαρισμοῦ.

Λάλησον { Ῥωμαϊστί. / Ἑλληνιστί.

χρῶ λόγῳ { ῥωμαϊκῷ. / ἑλληνικῷ.

Sis præſenti animo, metus officit memoriæ.

Claude { librum. / libellum.

Fidendum eſt memoriæ, non libris:
Tantum quiſque ſcit, quantum memoria tenet.

Unde faciam initium?

Incipe ubi proximè deſiiſti.

Placetne mecum certare pingendis literis?

Placet quidem, ſed deeſt mihi { charta. / penna. / atramentum.

Da mihi paululum de tua { charta. / atramento.

Cujus eſt liber? { Meus eſt. / Petri eſt.

Redde mihi tandem librum meum, eo ſatis uſus es.

Deſine fabulari, / Deſiſte ridere, } Præceptor { advenit. / adeſt.

Quid libri habes.

Grammatica eſt.

Fac mihi copiam tui libelli parumper inſpiciendi;

Tace, & quæ tibi mandata ſunt, fac.

Non tam Præceptores, quàm ipſum Deum offendis ſi non obtemperas.

Licet præceptor abſit, Deus tamen adeſt, qui omnia ſcit & intuetur.

Noto te { vernaculi ſermonis. / ſolœciſmi. / barbariſmi.

Loquere { Latinè. / Græcè.

Utere ſermone { Latino. / Græco.

ἀγνοεῖς τὸ { ῥωμαϊκὸν / ἑλληνικὸν } λόγον, τὸ { ῥωμαϊστὶ / ἑλληνιστὶ } λαλεῖν / κληθῆναι,

Μάτην μανθάνομεν πολλὰ, ἐὰν μὴ τὰ αὐτὰ τὸ γράφειν καὶ τὸ λαλεῖν χρώμεθα πρὸς τὸν βίον.

Ἅπτε μοι τοῦτον τὸν λύχνον.

Ἔνεγκε λυχνεῖον λυχνοῦχον.

ἀπόμυττε / καθάριζε { τὸν λύχνον

Συσκευάζει πῦρ ἐν { τῇ θερμάστρᾳ. / τῇ ἑστίᾳ. / τῷ καμίνῳ.

σωπίζει / διωθεῖ } τοὺς δήμους / ἐν τῷ βουνῷ.

πλείους φρύγανα / πλείω ξύλα } παρατίθει.

ἌΛΛΟΣ ΔΙΆΛΟΓΟΣ.

Τίς κόπτει τὴν θύραν;

Ἐγώ εἰμι. τίς ὁ ἐγώ.

φθέγγου τὸ ὄνομά σου.

ὄνομα σοι τί ἐστι.

Ἐστί μοι ὄνομα Ἰωάννης.

Εἰσδέχου με ἄνοιγε τὴν θύραν.

ἡ θύρα ἀνεῳγμένη ἐστί.

Ἐζήτησέ σέ τις.

Τὶς πρὸ θυρῶν ἑστώς σε προσειπεῖν ἐπιθυμεῖ.

σπουδῇ τοῦτο λέγεις, ἢ παίζεις.

χωρὶς παιδιᾶς φημί.

οὐ παίζω, ἀλλὰ σπουδάζω.

τίνος ἕνεκα / τί } δακρύεις.

Τὶ κακὸν ἔπαθες.

ἐπόρθην.

ἔδειρε

An ignoras { Latinum / Græcum } sermonem { Latinè / Græcè } comparari loquendo

Frustra discimus multa, nisi eadem scribendo & loquendo ad usum transferimus.

Accende mihi hanc candelam.

Adfer candelabrum, laternam.

Emunge / Purga { candelam.

Serue ignem in { fornace. / foco. / camino.

Compone / Protrude } titiones in fornace.

Plus assularum / Plus lignorum } appone.

ALIUS DIALOGUS.

Quis pulsat ostium?

Ego sum, Quis ego?

Ede nomen tuum.

Quod est tibi nomen?

Est mihi nomen Joanni.

Intromitte me. Aperi januam.

Janua aperta est.

Quæsivit te quispiam.

Quidam præ foribus stans te conventum expetit.

Serio ne, an ioco istud dicis?

Extra jocum dico.

Non jocor, sed seria ago.

Quam ob causam / Cur } fles?

Quid mali tibi accidit?

Cæsus sum.

 Dedi

ἔδωκα τιμωρίαν τῷ διδασκάλῳ.
τί δεινὸν ἐπεποιήκεις; οὐδέν.
κοινὴ αὕτη ἐστὶ πάντων τῶν παιδαρίων ἀπόκρισις, καὶ μάλιστα ὅτε δικαίως τύπτονται.
περὶ τίνος ὑμῖν ἡ ἔρις ἐστί;
ἀναγγέλλωμεν τοῦτο ἀμφισβήτημα τῷ ὑποδιδασκάλῳ.
οὐ κομίζεις τὸ βιβλίον ὃ σοι ἔχρησα;
φεῦ, πάντως ἐκείνου ἐλαθόμην.
οὐκ ἐπὶ νοῦν ἦλθέ μοι τῆς οἰκίας ἐκβαίνοντι.
ἀληθῶς
κομίσω
σήμερον.
αὔριον.
Τίνος ἐστὶ νῦν χορηγεῖν ἡμῖν λύχνους;
Τίνα χρὴ ἤδη ἀγοράζειν ξύλα;
Τίνος ἐστὶ
σαροῦν
καθαρίζειν
τὸ μουσεῖον
ἐμὸν
σὸν
Ἰωάννου
ἐστίν.
ἀπορῶ σαρώθρου.
οὐκ ἐστί μοι σάρωθρον.
στρῶσον
τὴν κλίνην.
τὸ λέχος.
ἅπτε λύχνον.
τὰς βίβλους αὖθις εἰς τόπον ἑαυτῶν τίθει.

ΑΛΛΟΣ.

Τί σκυθρωπότερος εἶ, ἢ εἴωθας;
οὐχὶ πάντα καλῶς ἔχει;
ἀπώλεσα τὸ βιβλίον μου.
δεινῶς ἔπταισον, Πέτρος ἠπείλησέ μοι πληγάς.
Διὰ τί τοσοῦτον χαίρεις;
Ὅτι ἐδόθη ἡμῖν τοῦ βαδίζειν οἴκαδε ἐξουσία,

ΕΝΘ

Dedi pœnas præceptori.
Quid mali feceras? Nihil,
Hæc communis est omnium puerorum responsio, etiam cum merito vapularunt.
Quid controversiæ est inter vos?
Referamus de hac controversia ad hypodidascalum.
Affers ne libellum, quem tibi cōmodato dederam?
Vah, istud mihi omnino exciderat.
Non venit mihi in mentem cum domo exirem.

Certo afferam	hodie. / cras.

Cujus est nunc ministrare nobis candelam?
Quem oportet nunc emere ligna?

Cujus est	verrere / purgare	musæum?

Meum / Tuum / Johannis	est

Desunt mihi scopæ.
Egeo scopis.

Sterne	lectum. / lectulum.

Accende lychnum.
Libros in suum locum repone.

ALIUS.

Quid tristior es solito?
Salvane res est?
Perdidi libellum meum.
Graviter cecidi, Petrus minatus est mihi verbera.
Quid tam lætus es?
Quia facta est nobis abeundi domum copia.

Ἐδόθη ἡμῖν τοῦ παίζειν ἐξουσία.
Εἰς πόσην ὥραν ἐκηδίθημεν ἐπανελθεῖν εἰς τὴν σχολήν.

εἰς ὥραν {
ἕκτην.
ἑβδόμην.
ὀγδόην.
ἐννάτην.
δεκάτην.
ἑνδεκάτην.
δωδεκάτην.
πρώτην.
δευτέραν.
τρίτην.
τετάρτην.
πέμπτην.
}

ποῖ νῦν βαδίζεις.
πορεύομαι οἴκαδε.

εἶμι ἀγοράσων {
πυρούς.
μῆλα χαρίεντα.
κρέα.
ἄρτον πύρινον.
}

Ποῦ ἐστιν Ἰωάννης.

Ἐξῆλθε {
ἔξω.
τῆς σχολῆς.
πρὸς τὸ ἀποπατεῖν.
}

Ἐξεπορεύετο τοῦ διδασκαλείου, τοῦ οὐρεῖν ἕνεκα.

πόσου { ἠγόρασας / ἐπρίω } { ταύτην / τὴν βίβλον };

Ἠγόραζον { τριῶν δηναρίων / τεσσάρων χρυσῶν / πέντε δραχμῶν } παρὰ βιβλιοπώλου.

{ ὀλίγου / πολλοῦ } ἠγόρασας.

οὐδεὶς { πιπράσκει / πωλεῖ } { ἄλλης / τιμῆς }.

TOT.

Data est nobis ludendi venia.

Ad quotam horam sumus jussi redire in scholam?

Ad horam { sextam. / septimam. / octavam. / nonam. / decimam. / undecimam. / duodecimam. / primam. / secundam. / tertiam. / quartam. / quintam. }

Quò nunc vadis?

Eo domum.

Abeo emptum { papyrum. / atramentum. / pennas. / panem triticeum. }

Ubi est Johannes?

Exivit { foras. / schola. / ad requisita naturæ. }

Egressus est è ludo literario, reddendæ urinæ causa.

Quanti { mercatus es / emisti } hunc libellum

Emi { tribus denariis / quatuor aureis / quinque drachmis } à bibliopola.

Parvo pretio / Nimio } emisti.

Nemo { divendit / vendit. } alio pretio.

ΤΟΥ ΧΡΗΣΑΙ ΠΑΡΑ-δείγματα.

χρῆσόν μοι { πτερὸν γραφικόν. / ῥαφίδα σὺν νήματι. / τὴν βίβλον.

ἀπορεῖν ἤδη οὐ δύναμαι.

αὐτὸς νῦν ἐκείνῃ χρῶμαι

χρήσω, ἔφη, ἐπὶ ταύταις ταῖς ὁμολογίαις, ὥστε σῶον ἐμοὶ ἀποδώσεις, καὶ ἐν καιρῷ, ἵνα μὴ αὐτὸς χρείαν ἔχω, ὅτε χρηστέον ἐστίν.

ἰδοὺ ἔχεις, ἔφη { ῥυπαίνῃς.

εὐλαβοῦ μὴ { καταρυπαίνῃς.

ὁ διδάσκαλος ὁ ἐμὸς δεῖταί σου πέμπειν αὐτῷ χρῆσαι, ἐπ' ὀλίγον χρόνον, τὴν διαθήκην ἑλληνικήν.

οὐ δύναμαι ἐν τῷ παρόντι αὐτῷ χρῆσθαι.

Τοῦ δανείζειν.

Ἀναγκάζομαι παρὰ διδασκάλου χρήματα δανείζεσθαι.

Ἐδανεισάμην χρήματα εἰς τὸ ἀγοράζειν ἱμάτια.

Δέομαί σου { δανείζειν / χρῆσαι } μοι { δηνάριον. / λύχνον. / χάρτην παπύρου.

Αἴτει παρ' ἄλλου τινός, ἐμοὶ αὐτῷ γὰρ μόγις ἀπόχρη.

ἌΛΛΟΣ.

Πόση ἐστὶν ἡ ὥρα; { πρώτη. / δευτέρα. / τρίτη. / τετάρτη. / πέμπτη.

ἐπικρέμαται ἡ ὥρα δεκάτη.

δέ

COMMODANDI
formulæ.

Commoda { pennam. | acum cum filo. | librum. }

Carere nunc non poſſum.

Ipſe eo nunc utor.

Commodabo, ſed ea lege, ut ſalvum mihi reſtituas, & maturè ne ipſe egeam, cum mihi utendum erit.

En habes, ſed vide ne { commacules. | labeculis aſpergas. }

Præceptor meus rogat, ut ſibi mittas utendum in breve tempus Teſtamentum Græcum.

Non poſſum in præſentia ei commodare.

Mutuari.

Cogor à præceptore pecuniam mutuari.

Mutuatus ſum pecuniam ad emendas veſtes.

Oro te ut mihi mutuo des { denarium. | candelam. | chartam papyri. }

Pete ab alio quodam, mihi ipſi enim vix ſufficit.

ALIUS.

Quota eſt hora? { prima. | ſecunda. | tertia. | quarta. | quinta. }

Imminet hora decima.

ἐξεφρόνησεν } ἡ ὥρα { ἑβδόμη.
παρῆλθεν } ἡ ὥρα { ὀγδόη.
οὐκ ἠρίθμησα τὰς ὥρας.
τὸ ὡρολογεῖον διαμαρτάνει.
διαμαρτάνεις τοῦ ἀριθμεῖν.
τὸ κλέψαμμον ἵσταται.
κίνει τὸ κλέψαμμον.
ἐπανόρθου { τὴν ἐπιστολήν / τὴν γραφήν / τοὺς στίχους } μου

Δέομαί σου ἀναγινώσκειν τὴν γραφὴν τὴν ἐμήν, καὶ ἐὰν σφάλμα τι εὕρῃς, αἴρειν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ αἰτῆσαι τὸν διδάσκαλον.

Ἔνθα ἤδη ἐστί.
Ὁ οὐρανὸς παρακαλεῖ πρὸς τὸ παίζειν.
Ἐξέλθωμεν παίζειν.
οὐκ ἔξεστι παίζειν ἄνευ ἐξουσίας.
χρὴ πέμπειν τινὰ ὃς τῆς τοῦ παίζειν ἐξουσίας ἡμῖν τυγχάνοι.
Προσελθέτω ὁ Παῦλος, πολυλόγος γάρ ἐστι καὶ τολμηρός.
οὐδεὶς πρὸς ταύτην τὴν πρεσβείαν ἱκανώτερος ἐστὶ τοῦ Πέτρου.
Ἴθι Πέτρε αἰτῆσαι ἡμῖν τοῦ παίζειν ἐξουσίαν.
Προσελθέτω ὅστις βούλεται, ἐγὼ βούλομαι μᾶλλον ἀπο[illegible]ῆσαι, ἢ αἰτῆσαι.
Πορεύου ὦ φίλτατε, πολλῆς χάριτος παρὰ πάντων ἡμῶν τευξόμενος.
Ἐπεὶ τοσοῦτον αἰτεῖτε, χαρίσομαι τῇ δεήσει τῇ ὑμετέρᾳ.
χαῖρε κύριε διδάσκαλε.

Χαῖρε

Effluxit } hora { septima.
Præteriit } hora { octava.

Non numeravi horas.

Horologium aberrat.

Aberras numerando.

Clepsammon subsistit.

Move clepsammon.

Emenda { epistolam meam.
scriptum meum.
versus meos.

Rogo te, ut relegas scriptum meum, & si quid errati deprehenderis, tollas.

ROGANDI PRÆCEPTOREM *formulæ.*

Nunc aer serenus est.

Cœlum invitat ad ludendum.

Exeamus lusum, vel ad ludendum.

Non licet ludere absque venia.

Mittendus est quispiam, qui ludendi veniam nobis impetret.

Eat Paulus, nàm benè linguax est, & audax.

Nemo ad hanc legationem magis idoneus, quàm Petrus.

I Petre oratum nobis ludendi veniam.

Eat qui volet, ego carere malo, quàm rogare.

I quæso, ab omnibus nobis magnam initurus gratiam.

Quandoquidem tantoperè id contenditis, obsequar precibus vestris.

Salve Domine Præceptor.

Salve

χαῖρε καὶ σὺ Πέτρε.

οἱ μαθηταί σου αἰτοῦσι φιλανθρωπίαν σου τοῦ παίζειν ἐξουσίαν.

Διδάσκαλος.

Παιζέτωσαν, ἀλλὰ ἀγεληδὸν ἐν τόπῳ τεταγμένῳ, καὶ ἐν καιρῷ οἴκαδε ἀνελθέτωσαν.

Ἀμφὶ ὥραν πέμπτην ἐπανηκέτωσαν εἰς πόλιν.

Παιδίον.

Εὐφραινόμεθα, ἐπιτυγχάνοντες ἐξουσίας, καίπερ δυσχερῶς, ἀλλὰ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ φυλακτέον ἐστί, μήτι ἁμαρτάνωμεν.

περὶ τοῦ τῆς παιδιᾶς τρόπου ἐν τῷ πεδίῳ βουλευσόμεθα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΟΙΣ συμμαθηταῖς συλλαλεῖν.

πόθεν ἔρχῃ οὕτω πρωΐ;

ἐκ τοῦ κοιτῶνος ἡμῶν.

πότε ἀνέστης;

μικρὸν πρὸ τῆς ὥρας ἕκτης.

τίς ἐξήγειρέ σε.

πατήρ. μήτηρ. ἀδελφός. ἀδελφή.

προσεκύνησας τῷ Θεῷ;

προσεύχου τῷ Θεῷ;

ὅτε πρῶτον ἐκτένισα τὰς τρίχας, καὶ ἐνιψάμην τὰς χεῖρας, καὶ τὴν ὄψιν, καὶ τὸ στόμα, προσηυχόμην.

Πῶς προσηύχου;

Κάμψας τὰ γόνατα καὶ συνθεὶς τὰς χεῖρας, διεξῆλθον τὸν δεκάλογον, καὶ σύμβολον ἀποστολικόν, καὶ τὴν προσευχὴν κυριακήν, καὶ προσέθηκα τὴν προσευχὴν γνώριμον, μετὰ τῆς εὐχαριστίας.

ποίᾳ διαλέκτῳ εἴωθας προσεύχεσθαι;

Τότε

Salve & tu Petre.

Discipuli tui orant tuam humanitatem ludendi veniam.

Præceptor.

Ludant, sed gregatim in loco ad id constituto, & maturè se domum recipiant.

Sub horam quintam redeant in urbem.

Puer.

Simus hilares, impetravi veniam, quanquam ægrè.

Sed interim cavendum est, ne quid peccemus.

De lusus genere in campo consultabimus.

COLLOQUENDI CUM CONDISCIPULIS FORMULÆ.

Unde venis tam manè?

Ex cubiculo nostro.

Quando surrexisti?

Paulo ante horam sextam.

Quis excitavit te?

Pater. Mater. Frater. Soror.

Adorasti Deum?

Egisti Deo gratias?

Cum primum pexui crines, & manus, faciem ac os lavi, precatus sum.

Quomodo precatus es?

Flexis genibus & conjunctis manibus recitavi Decalogum, Symbolum Apostolicum, Orationem Dominicam, & addidi notam precationem, cum gratiarum actione.

Qua lingua soles precari?

Τότε μὲν τῇ πατρικῇ, τότε καὶ τῇ ῥωμαϊκῇ, ἐνίοτε καὶ ἑλληνικῇ.

Εὐσεβῶς ἅμα καὶ καλῶς ποιεῖς ὦ φίλε παῖ. φρόντισον ὅπως τοῦτο τοῦ ἔργου σύμμορφος οὐ πώποτε παραλείψῃς.

φροντίσω μὲν ἀκριβῶς, Θεοῦ διδόντος, μεμνημένος τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ· χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδὲν ἔτι καὶ, δεῖ πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν.

ποῦ πορεύῃ· οἴκαδε πορεύομαι.

οὐχὶ ἕτοιμος εἶ λόγον δοῦναι τῆς περὶ τὰ γράμματα σπουδῆς σου.

ἕτοιμός εἰμι, ὥς ἐμοί δοκῶ.

δὸς οὖν λόγον, καὶ θάρρει.

Τῇ ὥρᾳ { ἕκτῃ / ἑβδόμῃ / ὀγδόῃ } ἠκούσαμεν { Κικέρωνος. / Τερεντίου. / Ἰσοκράτους.

ἀκηκόαμεν ἐξηγηθῆναι τί ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς.

Τῇ ὥρᾳ ἐννάτῃ ἐσκήσαμεν τὴν γραφικὴν δύναμιν.

διὰ μνήμης φέρεις τὴν ἀνάγνωσιν.

μικροῦ δεῖν· ὀλίγου δεῖν σχεδόν.

ἆρ' οὖν ἐθέλεις, ὅπως συνδιαλεξώμεθα μετ' ἀλλήλων; μάλιστα ἐθέλω.

ἄρχου οὖν. ποιοῦ τὴν ἀρχήν.

ποιήσομαι ἀσμένως, ἀλλὰ σὺ πρόσεχε τὸν νοῦν, ἵνα ἐπανορθώσῃς, εἴ τι ἁμαρτήσω.

ἤδη { ἅπαξ / δίς / τρίς / τετράκις / πεντάκις / ἑξάκις / ἑπτάκις / ὀκτάκις / ἐννάκις / δεκάκις } ἥμαρτες.

Aliàs vernacula, aliàs Latina, nonnunquam etiam Græca.

Piè & rectè facis chare puer. Tu cura ut hanc officii tui partem nunquam negligas.

Dabo operam sedulo, Deo dante, memor dicti Christi; Sine me nihil potestis facere. Item, Oportet semper orare, & non defatigari.

Quo vadis? Domum eo.

Es ne paratus ad reddendam rationem studiorum tuorum?

Paratus sum, ut mihi videor.

Redde igitur rationem, & sis præsenti animo.

Hora	sexta septima octava	audivimus	Ciceronem. Terentium. Isocratem.

Audivimus aliquid explicari in epistolis.

Hora nona exercuimus stylum.

Tenes memoria prælectionem?

Propemodum. Ferè. Propè.

Vis ne repetamus unà?

Maximè velim.

Incipe igitur. Ordire tu...

Faciam libenter, sed tu attentè ausculta ut corrigas, si quid peccavero.

Jam	semel bis ter quater quinquies sexies septies octies novies decies.	errasti.

Me

Ὦ πέλας, ἐγὼ, ἐνόμιζον καλῶς εἰδέναι.

Τὸ αὐτὸ καὶ ἐμοὶ εἴωθε συμβαίνειν, ὅτε ἡ μνήμη οὐχ ἅλις ἐστὶν [illegible].

Μακάριος, ὅστις μνήμην ἀγαθὴν ἔχει.

μέγα ὡς ἀληθῶς εὐεργέτημα.

ἀλλ' ὁ χρόνος διέρχεται, ἄκουε οὖν μικρόν. Ἀκούω, ἀναγόρευε.

Μαθητής.

Αἰδέσιμε γραμματοδιδάσκαλε, ἀνάγκη τίς ἀναγκάζει με ἐπισκέπτεσθαι { τὴν πατρίδα, τοὺς γονεῖς, τοὺς συγγενεῖς, } ὃ ὅπως μοι συγχωρῇς δέομαί σου.

Διδάσκαλε αἰδέσιμε, ἐγὼ ἔτη τινὰ ὑπὸ τῇ [illegible] σου ἐν τοῖς γράμμασι διατρίψας, φιλικῶς καὶ πιστῶς ὑπό σου ἐδιδάχθην· νῦν καὶ τοῖς γονεῦσί μου καὶ φίλοις, τοῖς ἐπιτρόποις ἀρέσκει, ἐμὲ ἐντεῦθεν εἰς ἀκαδημίαν τινὰ ἀπελθεῖν, ὅπου πλείω μανθάνειν, καὶ ὕστερον τῇ Θεοῦ ἐν κλήσει τινὶ καλῇ χρήσιμος [illegible] δύνασθαι, καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις λυσιτελεῖν δυναίμην· διὸ πολλήν σοι ἔχω χάριν, ἀντὶ πολλῶν εἰς με εὐεργεσιῶν σου καὶ ἐπαγγέλματι μὴ μόνον ἐκείνων εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον μνημονεύειν, ἀλλὰ καὶ παρὰ πᾶσιν ἀγαθοῖς ἀνδράσιν εὐχαρίστῳ ψυχῇ καὶ γλώσσῃ ἐγκωμιάζειν μέλλειν.

Γραμματοδιδάσκαλος.

Κεχαρισμένη μοί ἐστι, ὦ φίλτατε νεανίσκε, ἡ δήλωσις τῆς σωφροσύνης καὶ εὐχαριστίας σου, ἣν τούτῳ τῷ λόγῳ σου ἐπιδείκνυεις. εἴθε καὶ ἐν τούτῳ τῷ διεφθαρμένῳ αἰῶνι, καὶ τοῖς βλαβεροῖς τῆς νεότητος τρόποις, πλείους τοιοῦτοι εἶεν, οἳ σπουδὴν τοῦ μανθάνειν τὰ γράμματα, καὶ τοῦ διοικῆσαι τοὺς τρόπους σπουδαίως [illegible]. Ἐγὼ δὲ οὐ μόνον ἄσμενός σοι τὴν ἀπελθεῖν

εἰς

Me miserum, putabam me præclare tenere.
Idem & mihi solet accidere, cum memoria non satis confirmata est.
Felix qui memoria bona præditus est.
Magnum revera beneficium.
Sed tempus abit, audi igitur & nunc me. Audio, recita.

Discipulus.

Observande Ludimagister, necessitas quædam cogit me invisere { patriam, parenres, cognatos, } quod ut mihi per te liceat, oro.

Præceptor venerabilis, ego aliquot jam annis sub tua ferula bonis literis operam navans, diligenter & fideliter à te institutus sum: Nunc vero parentibus, amicis, tutoribus meis visum est, ut hinc me ad Academiam aliquam conferam, ubi ampliorem ingenii cultum capere, & Deo postea in functione aliqua honesta utilius servire, & aliis hominibus prodesse possim. Quare tibi gratias ago maximas, pro plurimis tuis in me beneficiis, & polliceor, me illa non solum perpetuo meminisse, sed etiam apud omnes bonos, grata mente & Lingua prædicare velle.

Ludimagister.

Grata mihi est, carissime adolescens, significatio modestiæ & gratitudinis tuæ, quam hac tua Oratione declaras. Utinam vero hoc corrupto seculo, & his perditis juventutis moribus, plures tales essent, qui tuam diligentiam, in discendis literis, & regendis moribus imitarentur. Ego vero non solum libenter tibi abeundi

Thomas Bayntun Jun 169[illegible]

εἰς τὴν πατρίδα ἐξουσίαν δίδωμι, ἀλλὰ καὶ Θεὸν αἰτῶ, ὕστερον σε κυβερνῆσαι καὶ εὐθυμόσειν, ἵνα, ὥσπερ καλῶς ἤρξω οὕτω καὶ ποιῶν διατελέσῃς, οὐδὲ σεαυτὸν τοῖς τῶν φαύλων ἀνθρώπων, πολλῶν μὲν πανταχοῦ ὄντων παραδείγμασι καὶ ὁμιλίᾳ διαφθαρῆναι ἐάσῃς, ἵνα μικρῷ ὕστερον τῇ μὲν ἐκκλησίᾳ, καὶ τῇ πολιτείᾳ ὠφέλεια, τῇ δὲ πατρίδι καὶ τοῖς φίλοις δόξα, τοῖς καὶ γονεῦσιν ἡδονὴ καὶ παραμυθία ἂν τυγχάνῃς.

ὕπαγε εἰς εἰρήνην.

ἌΛΛΟΣ.

Τί πράττεις; { ἧμαι. / οὐδὲν πράττω.

Ὁρῶ· ἀλλὰ πῶς ἔχει τὰ πράγματά σου;

Οὐχ ἄλλως εὐδαιμόνως· ἥκιστα ἔχει.

Ἴσως σοι περὶ σπουδαῖα ἀσχολουμένῳ ἐντυγχάνω.

Μᾶλλον καὶ σχολάζοντι. ἤδη γὰρ ἔλαβέ με τῆς σχολῆς κόρος, καὶ συνομιλεῖν ἐπεθύμησα.

Ἴσως { ἐμποδίζω / παράττω } τὰ πράγματά σου.

Μᾶλλον καὶ τὸν τῆς σχολῆς κόρον ἀφαιρεῖς.

σύγγνωθι εἰ οὐκ ἐν καιρῷ σοι ἐνέτυχον.

ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ προσέρχῃ.

ἡ ἄφιξίς σου πάνυ μοι ἡδεῖά ἐστι.

Ἴσως σπουδαῖόν τι μετ᾽ ἀλλήλων πράττετε, ὃ μὲν ἐγὼ οὐ βουλοίμην ἐμποδίζειν.

ἀλλὰ περὶ σοῦ ἐποιούμεθα τοὺς λόγους.

Ῥᾳδίως πιστεύω, καὶ γάρ μοι δεῦρο βαδίζοντι ὑπερβαλλόντως ἤχησε τὸ οὖς.

πότερον; τὸ ἀριστερόν. ἀφ᾽ οὗ στοχάζομαι, οὐδὲν καλὸν περί μου εἰρημένον εἶναι.

μᾶλλον καὶ πάντα κάλλιστα.

ἀλλὰ τί τοῦτό ἐστι;

in patriam veniam do, ſed etiam DEUM oro, ut deinceps te regat & gubernet, ut ſicut pulchrè incepiſti, ita peragas, nec te pravorum hominum, quorum ubique magna copia eſt, exemplis & ſodalitio corrumpi ſinas, ut paulo poſt Eccleſiæ & Reipublicæ emolumento, patriæ & amicis honori, parentibus verò voluptati & ſolatio eſſe poſſis.

Vade in pace.

ALIUS.

Quid agis? { Sedeo. / Nihil ago.
Video. Sed quomodo ſe habent res tuæ?
Non ſatis feliciter. Peſſimè habent.
Fortaſſis te occupatum feriis negotiis interpello.
Imo maxime vacuum. Iam enim me cœperat otii tedium, & congerronem deſiderabam.
Fortaſſis { interturbo / impedio } tua negotia.
Imo tædium otii diſcutis.
Da veniam, ſi te parum in tempore interpellarim.
Imo in ipſo tempore advenis.
Adventus tuus eſt mihi vehementer gratus.
Fortaſſis aliquid ſeriæ rei inter vos agitur, cui ego nolim eſſe impedimento.
Imo de te locuti ſumus.
Facilè credo, nam mihi huc venienti mirè tinniebat auris.
Utra? Siniſtra. Unde conjicio nihil magnificè de me fuiſſe dictum.
Imo nihil non honorificum.
Sed quid eſt bonæ rei?

φασί σε κυνηγέτην γεγενημένον.
καὶ ἤδη ἐντὸς δικτύων μοί ἐστιν ἡ λεία, ἣν ἐθήρευον.
Τίς ἄρα;
χαρίεσσα κόρη, ἣν μεταύριον γαμήσω. διὸ δέομαι ὑμῶν τότε τῇ ὑμετέρᾳ παρουσίᾳ τὸν γάμον μου κοσμῆσαι.
Τίς δέ ἐστι νύμφη;
Δωροθέα, ἡ τοῦ ἡμετέρου ἐκκλησιαστοῦ θυγατήρ.
Ταύτης σοι εἰκότως συγχαίρομεν· οὐ μόνον γὰρ καλή ἐστιν ἀλλὰ καὶ εὖ τεθραμμένη, καὶ πρὸς τὸ οἰκουρῆσαι ἄριστα πεπαιδευμένη.

Οἰκιακὸς διαλογισμός.

ὢ παιδάριον, οὐδεὶς ἐκπορεύεται.
οὗτος οἶμαι διαρρήξει τὴν θύραν. εἰκὸς οἰκεῖόν τινα εἶναι.
ὦ φίλε, τί κομίζεις φίλε Πέτρε.
ἐμαυτόν.
Σὺ δέ τι πρᾶγμα οὐ πολλοῦ ἄξιον δεῦρο ἐκόμισας. καί τοι πολλὰ ἀνήλωσεν εἰς με ὁ πατήρ μου.
πιστεύω αὐτὸν πλείω εἰς σὲ δαπανῆσαι, ἢ κατὰ τὴν ἀξίαν.
Ἀλλ' οὐχὶ Ἰωάννης οἴκοι ἐστί.
οὐκ ἀκριβῶς οἶδα, ἀλλά εἰμι βλεψόμενος.
ἢ μᾶλλον, ἴθι σὺ ἐρωτήσων, εἰ { οἴκοι ἐστί
{ ἐθέλει ἤδη οἴκοι εἶναι.
ὦ Πέτρε, οἴκοι εἶ; οὐκ εἰμί.
Ἀναίσχυντε, οὐχὶ ἀκούω σου λαλοῦντος.
Μᾶλλον καὶ σὺ ἀναισχυντότερος, νεωστὶ γὰρ τῇ σῇ θεραπαίνῃ ἐπίστευσα, σὲ οἴκοι οὐκ εἶναι, καὶ σὺ οὐ πιστεύεις ἐμοὶ αὐτῷ.
Δίκαιον λέγεις, ἴσον γὰρ ἴσῳ ἀντιφέρεις.
Ἀτὰρ σύ μοι δοκεῖς κοχλίου βίον ζῆν.
διὰ τί.

Aiunt te venatorem factum esse.
Imo jam intra casses meos est præda, quam venabar.
Quænam?
Lepida puella quam perindie ducturus sum. Ideo oro vos, ut tunc vestra præsentia nuptias cohonestetis.
Quæ nam est sponsa?
Dorothea, Concionatoris nostri filia.
De hac merito tibi gratulamur; nam non solum pulchra est, sed etiam benè educata, & ad domi manendum, ac curanda negotia domestica, optimè instituta.

Domestica confabulatio.

Heus puer, nemo huc prodit?
Hic opinor effringet fores. Verisimile est familiarem aliquem esse.
O amice, Quid adfers mi Petre?
Meipsum.
Tu certè rem haud magni pretii huc attulisti.
Atqui magno constiti patri meo.
Credo eum sumptus majores in te fecisse, quàm pro dignitate.
Sed estne Johannes domi?
Non certo scio. Sed abi visum.
Vel abi tu potius interrogatum, an { domi sit. / velit jam domi esse. }
Heus Petre, num es domi? Non sum.
Impudens, non ego audio te loquentem?
Imo tu impudentior. Nuper enim ancillæ tuæ credidi, te non esse domi, & tu non credis mihi ipsi.
Æquum dicis. Nam par pari refers.
Sed tu mihi videris cochleæ vitam agere.
Quid ita?

ὅτι διὰ παντὸς τοῦ χρόνου οἴκοι καθίζῃ, καὶ μηδαμόσε ἕρπεις.

ἔστι μὲν, ὃ πράττω οἴκοι, ἔξω τῆς οἰκίας οὐδὲν μοί ἐστι πρᾶγμα, καὶ εἴ τι ἂν εἴη, ὅμως αὐτὴ αὔρα με ἡμέρας τινὰς τοῦ δημοσίου ἂν ἀπείργοι.

ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι αἴθριος ὁ οὐρανός ἐστι, καὶ προκαλεῖ ἐπὶ τὸ περιπατεῖν.

Εἰ περιπατῆσαι ἀρέσκει, οὐκ ἀναίνομαι.

Ἀδιαλείπτως παρακαθίζεις τοῖς βιβλίοις.

Ἀμέτρῳ σπουδῇ ἐκτήκεις σεαυτόν.

Ἐθέλω σπουδῇ ἐκτήκεσθαι μᾶλλον, ἢ τῷ ἔρωτι.

οὐχὶ πάλαι ὁ περίπατός σοι ἡδὺς ἐγένετο;

ἐγὼ μὲν καθ' ὑπερβολὴν αὐτῷ ἥδομαι.

ἌΛΛΟΣ ΔΙΆΛΟΓΟΣ.

Εὔχομαί σοι πολλὴν εὐτυχίαν.

Καὶ ἐγώ σοι διπλοῦν εὔχομαι τοῦθ' ὅ, τι εὔχῃ ἐμοί.

Τί πράττεις; συνομιλέω.

Τί; συνομιλεῖς μόνος;

Ναί, ἡδίστῳ συνομίλῳ συνομιλῶν τυγχάνω.

Τίνι;

τῷ { ἁγίῳ Παύλῳ. / Κικέρωνι. }

τοῦτο μὲν πολλάκις πράττεις.

ἀλλὰ τὸ ποικίλον ἡδύ.

Σὺ μὲν ἀδιαλείπτως / Σὺ μὲν νύκτας καὶ ἡμέρας } ἐν τοῖς γράμμασι διατρίβεις.

οὐκ ἔστιν οὐδεὶς τῶν γραμμάτων κόρος.

ἀληθὲς μὲν, ἀλλὰ μέτρον ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον.

οὐδὲν ἡδὺ ἀδιάλειπτον ὄν.

κατὰ τὸ εἰωθὸς σοι ποιεῖς.

καταγελᾷς μου, ὡς εἴωθας.

Quia perpetuo domi ſedes, nec uſquam prorepis.
Eſt quod agam domi, ſoris nihil mihi eſt negotii, & ſi quid eſſet, tamen hæc aura me dies aliquot à publico cohibuiſſet.
Sed nunc ſerenum eſt cœlum, & invitat ad deambulandum.
Si prodeambulare lubet, non recuſo.
Nimium aſſides libris.
Immodico ſtudio te maceras.
Malo ſtudio marceſcere, quàm amore.
Ecquid voluptati fuit hæc deambulatio?
Ego quidem vehementer ea delectatus ſum.

ALIUS DIALOGUS.

Opto tibi multam felicitatem.
Et ego tibi conduplicatū opto quicquid optas mihi.
Quid agis? Confabulor.
Quid? Confabulare ſolus?
Certè cum lepidiſſimo congerrone confabulor.
Quo?
Cum { Divo Paulo. / Cicerone.
Iſtud quidem ſæpè facis.
Sed varietas grata eſt.
Tu perpetuo } literis
Tu noctes & dies } incumbis.
Nulla eſt literarum ſatietas.
Verum eſt; ſed modus in omnibus optimus.
Nihil ſuave, quod perpetuum.
Tuo more facis.
Rides me, ut ſoles.

 Ipſi

αὗται αἱ βίβλοι κοινῶς τοῦ κεκαλυμμέναι μαρτυροῦσι τὴν ἐμὴν } ἐν γράμμασι διατριβήν. / περὶ τὰ γράμματα σπουδήν.

μετὰ σπουδῆς / σπουδῇ } λαλῶ.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣτάττειν καὶ ὑπισχνεῖσθαι.

Δέομαί σου, τοῦτο τὸ πρᾶγμά σοι μέλειν.

ἀξιῶ σε ὡς δύναμαι μάλιστα τούτου τοῦ πράγματος φροντίζειν.

εἰ ἐμὲ ἀγαπᾷς, τοῦτο ἐπιτελέσεις πιστῶς καὶ ἐπιμελῶς.

ἐγώ σοι τοῦτο ἐξεργάσομαι, καὶ μὴν ὡς ὅτι τάχιστα.

Τὸ ἐκβὰν οὐ δύναμαι καὶ ἐργάζεσθαι, τοῦ ὑπισχνοῦμαι ἐμοὶ οὐδὲ πίστιν οὐδὲ σπουδὴν ἀπολείψειν.

Τῷ λόγῳ οὐδὲν ὑπισχνοῦμαι, ἀλλὰ τῷ ἔργῳ διαπράξομαι πᾶν ὅ,τι ἐστὶ φίλου γνησίου, καὶ παντὶ θυμῷ εὔνου.

διὰ τί οὐκ ἐπισκέπτῃ.

διὰ τίνα αἰτίαν τοσοῦτον χρόνον ἡμᾶς οὐκ ἐπισκέπτῃ.

Τί συνέβη, ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἐφ' ἡμᾶς οὐκ ἦλθες.

Τί διεκώλυσέ σε συχνὸν ἤδη χρόνον προσιέναι πρὸς ἡμᾶς.

οὐκ ἐξῆν.

οὐκ ἐξῆν διὰ ἀσχολίας.

οὐκ ὑπῆρξέ μοι σχολή.

Ἐθέλησα μὲν ἀλλὰ οὐκ ἐδόθη μοι ἐξουσία.

αἱ ἀσχολίαι, αἷς ἐμπεπλεγμένος ἦν οὐκ εἴασαν ἀσπάζεσθαί σε.

Δέχομαι μὲν τὴν ἀπολογίαν σου, ἀλλὰ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ, ἵνα μὴ πλεονάκις αὐτῇ χρήσῃ.

Ipſi libri pulvere obdu-ꝺi teſtantur { meam in ſtudiis diligentiam. / de mea in ſtudiis diligentia.

Serio / Ex animo } loquor.

MANDANDI AC POLLIcendi formulæ.

Quæſo, ut hæc res tibi cordi ſit.
Etiam atque etiam rogo, ut hoc negotium tibi curæ ſit.
Si me amas, hoc efficias fideliter & diligenter.
Ego tibi hoc effectũ reddam, & quidem propediem.
Eventum præſtare non poſſum, illud polliceor, mihi nec fidem, nec ſtudium defuturum.
Oratione nihil polliceor, ſed re præſtabo quicquid eſt amici ſinceri, & ex animo bene volentis.

Cur non viſis?

Propter quam cauſam tamdiu nos non inviſis?
Quid accidit, quod tam longo tempore ad nos non acceſſeris?
Quid obſtitit, quo minus jam diu ad nos veneris?

Non licuit.

Non licuit per occupationes.
Non fuit mihi otium.
Volui equidem, ſed non data eſt mihi facultas.
Negotia quibus implicatus eram, non patiebantur, ut te ſalutarem.
Accipio tuam excuſationem, ſed hac lege, ne ſæpius utaris.

ἡ ἀπολογία σου δικαιοτέρα ἐστὶν ἢ βουλοίμην ἄν, καὶ γὰρ ἡ νόσος αἰτία ἐγένετο.

ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ ἀποδέχομαι τὴν ἀπολογίαν σου, ἐὰν τὸ παραλελειμμένον πυκναῖς ὁμιλίαις ἀναπληρώσῃς.

Τὸ συμβεβηκός.

Τὸ πρᾶγμα ἀπέβη βέλτιον τῆς δόξης.

πλείονος ἐτύγχανον ἢ ἂν ἐτόλμησα εὔχεσθαι.

πᾶν τὸ πρᾶγμα ἐκβέβηκε κατὰ τὴν εὐχήν.

Χάρις.

Χάριν σοι καὶ ἔχω καὶ ἕξω, μέχρις ἂν ζῶ, μεγίστην.

ὑπὲρ ταύτης τῆς εὐεργεσίας σου ἴσην ἔχειν χάριν μόγις δυνάμαι, ἀποδοῦναι οὐδαμῶς.

Ὅτι τὸ ἐμὸν πρᾶγμά σοι μέλει, ἀγαπῶ σε καὶ χάριν ἔχω.

Πασῶν τῶν εὐεργεσιῶν, ἃς μετὰ πολλὰς σὺ εὐεργέτησάς με, αὕτη ἡδίστη τυγχάνει οὖσα.

ἀπόκρισις.

Μείζων ἐστὶν ἡ φιλία ἡμῶν, ἢ ἵνα σὺ ἐμοί, ἢ ἐγώ σοι ὑπέρ τινων εὐεργεσιῶν, ὀφείλω χάριν ἔχειν.

ἑαυτὸν εὐεργετεῖ ὁ φίλον εὐεργετῶν.

Ὁ φίλον εὐποιῶν, οὐκ εὐεργετεῖ, ἀλλὰ δανείζει.

Εἰ μετ' ἀληθείας ἀποδέχῃ τὴν εἰς σε ὑπάρχουσαν εὐεργεσίαν μου, χρῶ πλεονάκις.

ἌΛΛΟΣ.

Ἀριστήσεις } σήμερον οἴκοι;
δειπνήσεις }

δεῖ

Excusatio tua justior est, quàm vellem, siquidem morbus fuit in causa.

Hac lege accipio excusationem tuam, si quod neglectum est, crebris alloquiis compenses.

Successus.

Res successit opinione melius.

Plus impetravi, quam ausus fuissem optare.

Res omnis cecidit ex sententia.

Gratia.

Gratiam tibi & habeo & habiturus sum, quoad vivam maximam.

Pro isto tuo beneficio pares agere gratias vix possum referre nequaquam.

Quod meum negotium tibi cordi est, amo te, & habeo gratiam.

Ex omnibus beneficiis, quæ tu plurima in me contulisti, hoc est longè gravissimum.

Responsio.

Major est nostra necessitudo, quàm ut vel tu mihi, vel ego tibi prò ullo beneficio debeam gratias agere.

Qui amico benefacit, sibi est beneficus.

Qui benè meretur de amico, non dat beneficium, sed fœnerat.

Si ex animo probas officium in te mecum, fac utare sæpius.

ALIUS.

Prandebis } hodie
Cœnabis } domi ?

Oportet

δεῖ μου { πενθερῷ / πενθερᾷ / γαμβρῷ / κηδεστῇ / ὑπάτῳ } συναριστᾶν. / συνδειπνεῖν.

εἰς τὴν αὔριον σε ἐπὶ { ἄριστον / δεῖπνον } καλέω.

δέομαί σου αὔριον μετ' ἐμοῦ { ἀριστᾶν. / δειπνεῖν.

Δέδια μὴ οὐ δύναμαι.

ὡς οὐ δύναμαι, δέδοικα.

ἐλεύσομαι, εἰ ἔξεστι.

ἀλλὰ δέδια, μὴ οὐκ οἷός τ' εἰμί.

διὰ τί, τίνος ἕνεκα.

διὰ τίνα αἰτίαν.

τί κωλύει σε ἐλθεῖν.

Τότε γὰρ ἐμοὶ οἴκοι μενετέον ἐστί.

αὔριον μοι ἐξελθεῖν οὐκ ἔξεστι.

αὐτὸς γὰρ τότε { συναρίστους / συνδείπνους } τινὰς ἀναμένω.

οὐ δύναμαι ὑπισχνεῖσθαι.

οὐχ οἷός τ' εἰμὶ ἐπαγγέλλεσθαι.

ἐλεύσομαι, ὅταν ἑκατέρῳ ἡμῶν δόξῃ μάλιστα εἶναι ἁρμοστόν.

Ἀλλὰ ἐγώ σε κατέχω, ἄλλοσε ἴσως πορευσόμενον.

μᾶλλον καὶ ἐγώ σε, οἶμαι.

ἀλλὰ αὔριον διὰ μακροτέρων ὁμιλήσομεν.

αὔριον πλείω φλυαρήσομεν.

ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἔρρωσο.

ἐν τῷ μεταξὺ φρόντιζε, ὅπως ὑγιαίνῃς.

ΠΑΡΑ-

Oportet me apud { ſocerum / ſocrum / generum / affinem / conſulem } { prandere. / cœnare. }

In craſtinum igitur te ad { prandium / cœnam } voco.

Oro te ut cras mecum { prandeas. / cœnes. }

Timeo ne non poſſim.

Ut poſſim metuo.

Veniam ſi quidem licebit.

Sed metuo, ne non queam.

Quare? Cur?

Propter quam cauſſam?

Quid obſtat, quo minus poſſis venire?

Tunc quidem mihi domi manendum eſt.

Cras mihi exire non licebit.

Ipſe tunc { compranſores / concœnatores } aliquot expecto.

non poſſum polliceri.

Nequeo promittere.

Veniam, ubi utrique noſtrum videbitur eſſe commodiſſimum.

Sed ego te detineo, alio fortaſſis iturum.

Imo ego te, opinor.

Sed cras latius confabulabimur.

Craſtino die plura nugabimur.

Interim cura, ut valeas.

FORMULA

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ συγχαίρειν τῆς ἐπανόδου ἕνεκα.

Ματθαῖος καὶ Λουκᾶς.

M. συγχαίρω σοι	εἰς πατρίδα ἀναστρέψαντι.
	τῆς ἐπανόδου εἰς πατρίδα.

Λ. καὶ ἐγώ σοι ζῶντι, ὦ Ματθαῖε.

Μ. ἀνέστρεψας ἡμῖν πιότερος καὶ μακρότερος ἢ ἐπεί γε χαίρεις ὤν.

ἀπῆλθες	ἀπώγων,	ἐπανῆλθες	πωγωνίας.
	ἀγένειος		μακροπώγων.
			εὐγένειος.

Λ. βουλοίμην ἂν μᾶλλον ἐπανελθεῖν σοφώτερος καὶ ἐλλογιμώτερος.

Μ. συγχαίρομεν καί σοι καὶ ἡμῖν αὐτοῖς, ὅτι ζῶος καὶ ἔυρωστος ἡμῖν ἀπελήλυθης.

Λ. ἐγὼ ἐνδελεχῶς ἥδομαι, ὅτι σῶος ὢν ὑμᾶς σώους εὗρον.

Ὅτι σε ὑγιαίνοντα εὗρον, χαίρω ὑπερβαλλόντως.

Μ. τί σημαίνει ἐκείνη ἡ ὠχρότης, τί ἰσχνότης; τί αἱ ἐν τῷ μετώπῳ ῥυτίδες;

Λ. ποία ἡ τύχη, τοιαύτη ἐστί, καὶ ἡ τοῦ σώματος χρῆσις.

Μ. ἆρά γε κακῶς ἔπραττες;
ἆρά γε σοι ἀηδές τι συνέβη;

Λ. καὶ ὑπὲρ οὐδένα χρόνον ἡ τύχη φιλικῶς εἶχε πρὸς ἐμέ, ὅμως οὐδέποτέ μοι μᾶλλον, ἢ νῦν ἠναντιοῦτο.

Μ. συναλγῶ σοι.
λυποῦμαι διὰ τὴν συμφοράν σου.
ἀλλὰ τί τοῦτο τὸ κακόν ἐστι;

Λ. πάντα

FORMULA GRATULANDI *de reditu.*

Matthæus & Lucas.

M. Gratulor tibi { in patriam reverſo. / de reditu in patriam. }
L. Et ego tibi ſuperſtiti, Matthæe.
M. Rediiſti nobis obeſior & procerior ſolito.

Abiiſti { ſine barba: / imberbis, } rediiſti { barbatus. / prolixam barbam habens. / pulchra barba præditus. }

L. At quidem mallem reddire prudentior & doctior.
M. Gratulamur & tibi & nobis, quod vivus & valens nobis reſtitutus ſis.
L. Ego viciſſim lætor, quod incolumis vos incolumes offenderim:
Quod te ſalvum repererim, vehementer gaudeo.
M. Quid ſibi vult ille pallor? quid macies? quid in fronte rugæ?
L. Qualis fortuna, talis eſt & corporis habitus.
M. Nunquid malè tecum agitur?
Nunquid tibi aliquid acerbi accidit?
L. Etſi nullo fere tempore fortuna mihi favit, tamen nunquam mihi magis, quam nunc adverſa eſt.
M. Doleo vicem tuam.
Dolet mihi calamitas tua.
Sed quid iſtud mali eſt?

L. Univerſæ

A. πάντα τὰ χρήματα ἐναυάγησα.

M. ποῦ, ὦ φίλτατε;

A. ἐν τῇ θαλάσσῃ Βαλτικῇ, ἐκ Κιμβρίας εἰς Γερμανίαν πλεύσων.

M. οὐκ ἄδηλον οὖν, ὅτι ἀληθεστέρως προσδέχου.

A. ἰδ[illegible] σπουδαιότερον.

M. ὁμολογεῖς τοι γοῦν ἀληθὲς εἶναι τὸ λεγόμενον ὁ μὴ εἰδὼς προσεύχεσθαι, μαθέτω πλεῖν.

A. ὁμολογῶ, καὶ γὰρ τῷ ἔργῳ πεῖραν ἔλαβον.

M. καλῶς ἔχει, ὅτι αὐτὸς ἡμῖν ζωὸς ἐξεκολύμβησας. βέλτιόν ἐστι τὰ χρήματα, ἢ τὴν ζωὴν ναυαγῆσαι. ὁρᾷς οὖν τὴν παιδείαν, καὶ τὴν ἀρετὴν ἀσφαλέστατον πλοῦτον οὖσαν, τὸ μηδὲ ἀφαιρεθῆναι δυνάμενον, μηδὲ βαρύνοντα τὸν βαστάζοντα.

M καλῶς σὺ μὲν φιλοσοφεῖς· ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἐγὼ λυποῦμαι.

Ἀσπάζεσθαι δι' ἑτέρου.

ἀσπάζου τοὺς γονεῖς μου.

ἀσπάζου τὸν { ὕπατον / ποιμένα / πενθερὸν / κηδεστὴν } παρ' ἐμοῦ.

ποῖ βαδίζεις Νικόλαος.

εὐθὺς τῆς πατρίδος.

στῆθι πρὸς ὀλίγον, ἔστιν ὃ σοι ἐπιστέλλω.

ἀλλὰ πεζῷ οὐχ ἁρμόττει φορτίον.

οὐκ ἐπιθήσω σοι μέγα βάρος.

τί δὲ τοῦτο ἐστι.

ἵνα πάντας τοὺς διδασκάλους, καὶ τοὺς οἰκείους μου, τοὺς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ῥοστοχιανῇ, παρ' ἐμοῦ φιλικῶς ἀσπάσῃ.

εἰ μηδὲν ἄλλο φορτίον ἐπιτίθης, πλὴν ἀσπασμοὺς, ῥᾳδίως διακομίσω.

ἐγὼ δὲ ἵνα μὴ ἀμισθὶ τοῦτο ποιῇς, εὔχομαί σοι Χριστὸν τῆς ὁδοῦ σου συνακόλουθον εἶναι.

ὅ,τι

L. Universæ pecuniæ naufragium feci.

M. Ubinam charissime?

L. In mari Baltico ex Dania in Germaniam navigaturus.

M. Non dubium igitur est, quin diligenter oraveris?

L. Nunquam diliqentius.

M. Fateris igitur verum esse quod dicitur; Qui nescit orare, discat navigare?

L. Fateor, nam re ipsa expertus sum.

M. Benè habet, quòd ipse nobis vivus enatasti. Melius est pecuniæ, quàm vitæ jacturam facere. Vides igitur doctrinam & virtutem tutissimas divitias esse, quæ nec eripi possunt, nec gravant circumferentem.

L. Pulchrè tu quidem Philosopharis, interim tamen ego ringor.

Salutare per alium.

Saluta parentes meos.

Saluta { Consulem / Pastorem / Socrum / Affinem } meo nomine, vel meis verbis.

Quò vadis Nicholae?

Rectà in pattiam.

Resiste paulisper, est quod tibi mandem.

Sed pediti non convenit sarcina.

Non imponam tibi magnum onus.

Quid autem rei est?

Ut omnes præceptores, & familiares meos in Academia Rostochiana, amanter salutes.

Si nihil aliud sarcinæ imponis præter salutationes, facilè perferam.

Ego autem, ne gratis istud facias, precor, ut Christus tibi comes itineris sit.

ὅ,τι σὺ εὔχῃ, γνώσομαι.
Χριστὸν γὰρ ἔχων συνοδίτην, κατὰ πάντων κινδύνων ἀπ-
αρκούντως τετειχισμένος εἰμί, οἶδα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ἐρωτῆσαι περὶ τῆς ὑγιείας.

Γεώργιος. Λουκᾶς.

Γ. Οὐχὶ ὑγιαίνεις; Λ. εἰσορᾷς τὸ πρόσωπον. Γ. διά τι οὖν μᾶλλον τὸ ἔργον κελεύεις; ἆρά γε νομίζεις με εἶναι ἰατρόν; οὐκ ἐρωτῶ εἰ ὑγιαίνεις, καὶ γὰρ τὸ πρόσωπον αὐτὸ μαρτυρεῖ σε καλῶς ἔχειν τὸ σῶμα, ἀλλὰ πῶς σεαυτῷ ἀρέσκεις; Λ. τὸ σῶμά μου εὖ ἔχει, ἀλλ᾽ ἡ ψυχὴ κακῶς διάκειται. Γ. οὐ μὴν ὑγιαίνει, ὁ τοῦτο τὸ μέρος νοσῶν. Λ. οὕτως ἔχει τὰ ἐμά. τὸ μὲν σῶμα ὑγιαίνει, ἡ καὶ πνεῦμα ἀσθενεῖ. Γ. ῥᾳδίως ταύτην νόσον ἰάσεται ὁ ἰατρός. πῶς ἔσχηκας ἕως ἄρτι; Λ. ποικίλως, ὡς τὰ τῶν θνητῶν ἐστι. Γ. οὐχὶ ἀεὶ εἶχες καλῶς. Λ. κάλλιστα, δόξα τῷ Θεῷ, ἐγὼ Θεοῦ διδόντος διὰ παντὸς ἀεὶ τοῦ χρόνου ἐρρωμένος ἔτυχον ὤν. μέχρι τοῦ νῦν συμβαίνει μοι ὑγιαίνειν. Γ. δώτω Θεὸς τοῦτο εἶναι συνεχὲς καὶ ἴδιον, ἡδόμενος τοῦτο πυνθάνομαι. συγχαίρω σοι. δόξα τῷ Θεῷ. χάριν ἔχω τῷ Θεῷ ὃν χαριστῶ τῷ Θεῷ, ὡς δύναμαι μάλιστα. ἀλλ᾽ οὐδὲν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ σοι συνέβη ἀβούλητον; Λ. οὐδέν, πλὴν ὅτι τῆς ὁμιλίας τῆς ὑμετέρας οὐκ ἐξῆν ἀπολαύειν.

Ἀρρώστως ἔχειν.

Γ. μῶν ἐρρωμένος εἶ; Λ. βουλοίμην ἄν. οὐκ ἐρρωμένος εἰμὶ κατὰ πάντα, ὁπωσοῦν ἔχω τὸ σῶμα. οὐκ εὖ διάκειμαι τὸ σῶμα ὡς εἴωθα. διάκειμαι κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ Θεῷ. ἑτέρως ἢ βουλοίμην ἄν. οὕτω διάκειμαι τὸ σῶμα, ὡς οἱ [illegible], οἷς πρὸς τοὺς ἰατροὺς πρᾶγμά ἐστι.

Γ. μὴ

Quod precaris, faxit Deus.
Si enim Christum itineris comitem habuero, contra omnia pericula me satis munitum esse scio.

FORMULÆ INTERROGANDI de valetudine.

Georgius. *Lucas.*

G. Vales ne? *L.* Contemplare vultum. *G.* Quin magis lotium jubes? An me putas medicum? Non roga an valeas, nam facies ipsa loquitur te bellè valere, sed quomodo tibi placeas? *L.* Corpus quidē belle habet, sed animo male est. *G.* At non valet, qui ista parte laborat. *L.* Sic habent res meæ, corpus valet, sed ægrotat crumena. *G.* Facile isti morbo medebitur mater. Ut valuisti huc usque? *L.* Varie, uti sunt res mortalium. *G.* Fuistine semper prospera valetudine? *L.* Prosperrima, gratia Deo. Ego Dei beneficio perpetuo bellissime valui. Hactenus bona valetudine fui? *G.* Faxit Deus ut istud sit perpetuum ac proprium. Lætus istud audio. Gratulor tibi. Gratia Deo. Gratiam habeo Deo. Gratias ago Deo quantas possum maximas. Sed nihil interim tibi molestiæ fuit? *L.* Nihil, nisi quod vera consuetudine frui non licuit.

Male valere.

G. Rectene vales? *L.* Vellem quidem. Non valeo per omnia. Utcunque valeo. Non admodum bene valeo corpore, ut soleo. Valeo ut Deo visum est. Secus quam vellem valeo. Ut solent, quibus cum medicis res est.

 G. Avertat

Thomas Baynes 169

Γ. μὴ γένοιτο, ἀηδές τι λέγεις. πρέπει σὲ θαρσεῖν. χρὴ ὅτι ἀνδρωδῶς διακεῖσθαι. μεγαλοψύχως σε κατὰ τῆς νόσου ἔχειν δεῖ. πολὺ βοηθεῖ ἐν τῇ δυστυχίᾳ ψυχὴ ἀγαθή. τινὶ νόσῳ ἐλήφθης; τίς νόσος κατέλαβέ σε; ποίῳ νοσήματι περιέπεσες; ποίαν νόσον ἀσθενεῖς; Λ. οὐκ οἶδα, καὶ διὰ τοῦτο νοσῶ ἐπισφαλέστερον. Γ. ἀληθεύεις. ὀρθῶς λέγεις. πρῶτον μὲν γὰρ πρὸς τὴν ὑγιείαν ἐστὶ, τὸ τὴν νόσον γνῶναι, οὐδενὶ συνεβούλευσας ἰατρῷ; Λ. πολλοῖς μέν. Γ. τί ἀποκρίνονται; Λ. ὁ μὲν ἀρνεῖται; ὁ δὲ λέγει, ὁ δὲ βουλεύεσθαι δεῖν οἴεται. ἐν δὲ τῷ με ταλαίπωρον εἶναι ὁμονοοῦσι. Γ. πόσος χρόνος ἐστὶν, ἐξ οὗ πονηρῶς ἔχεις; πόσον χρόνον ἐνόσησας; Λ. ὀκτὼ ἡμέρας. μικροῦ δεῖν, ὅλος ἤδη μὴν ἐστί. τρεῖς, τέτταρας, ἢ πέντε μῆνας ὅλους ἀρρωστῶ. δέκατον μῆνα τοῦτον κάμνω, ὅλον ἤδη ἔτος ἀρρωστῶ. Γ. πειρατέον οἶμαι ἐγὼ, τὴν νόσον οὐ γίνεσθαι οἰκείαν. μήτι ὕδρωψ ἐστί; Λ. ἀρνοῦνται. Γ. μήτι δυσεντερία; Λ. οὐκ οἶμαι. Γ. μήτι πυρετός; Λ. πιστεύω εἶναι. Γ. ποῖός ἐστι πυρετός; πότερον συνεχὴς, ἢ ἀμφημερινὸς, ἢ τριταῖος, ἢ τεταρταῖος; Λ. νομίζω νέον εἶναι τὸ πυρετοῦ εἶδος, ὡς ἐν τῷ νυνὶ πολλαὶ νέαι γίγνονται νόσοι, πρότερον ἄγνωστοι. Γ. ἀλλ' ἅλις ἦν τῶν παλαιῶν. Λ. οὕτως ἀρέσκει τῷ Θεῷ τὰ νέα ἁμαρτήματα νέοις νοσήμασι κολάζοντι. Γ. πόσῃ ἡμέρᾳ ἀνατρέχει τὸ ἄλγημα; Λ. πόσῃ ἡμέρᾳ λέγεις; μᾶλλον καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν πλεονάκις; ἢ Εὔριπος. Γ. ὦ τοῦ κακοῦ βδελυκτοῦ, πόθεν ἐπεισπάζω τὸ νόσημα, πόθεν νομίζεις τοῦτο τὸ κακὸν εἶναι; Λ. οὐ λιμοῦ. Γ. ἀλλ' οὐκ εἴωθας τοσοῦτο εἶναι δεισιδαίμων, ὥστε νηστείᾳ σεαυτὸν ἀποτρύχειν. Λ. οὐκ ἦν εὐσέβεια, ἀλλὰ ἀπορία. οὐ γὰρ ἐδόθη τροφὴ ἐκ ψύχους γίνεσθαι οἴομαι. ἐκμήλων ὠμῶν τὴν τοῦ οἰσοφάγου ὠμότητα ὑπάρχειν ἡγοῦμαι. Γ. φυλάττου μὴν ἐξ ἀμέτρου καὶ ἀκαίρου περὶ τὰ γράμματα σπουδῆς τοῦτο τὸ κακὸν ἐπισπάσῃς, ἢ ἐκ πότου ἀμέτρου, ἢ ἐκ μέθης, ἀλλὰ διὰ τί οὐ παρακαλεῖς ἰατρόν τινα

G. Avertat Deus, rem mihi peracerbam narras. Bono sis animo oportet. Virum te præstes oportet. Forti infractoque animo contra morbum esto. Multum juvat animus in re mala bonus. Quo morbo teneris? Quis te morbus tenet? Quid habes morbi? Quo morbo laboras? L. Nescio, & ideo laboro periculosius. G. Verum dicis. Rectè dicis. Primus. n. ad sanitatem gradus est novisse morbũ, Nullumne consuluisti medicum? L. multos equidem. G. Quid respondent? L. Alius negat, alius deliberandum censet. In hoc consentiunt omnes, me miserum esse. G. Quantum temporis est, quod te malum hoc corripuit? Quampridem habet te hic morbus? L. Octo dies. Fermè integer jam mensis est. Tres, quatuor, aut quinque integros menses malè habeo. Decimum jam mensem laboro. Integrũ jam annum ægroto. G. Adnitendũ censeo, ne morbus fiet familiaris. Nũ est hydrops? L. Negant. G. Nũ dysenteria? L. Non arbitror. G. Nũ febris? L. Credo esse. G. Qualisnam est febris? Continuáne, an quotidiana, an tertiana, an quaterna? L. Opinor novam esse febris speciem, ut nunc novi subinde morbi exoriuntur antehac incogniti G. At plus satis erat veterum. L. Ita est visum Deo nova peccata novis morbis punienti. G. Quoto die recurrit dolor? L. Quoto die narras? Imo quotidie, sæpiùs quàm Euripus. G. O malum abominandum! Unde contraxisti morbum? Unde suspicaris hoc esse collectum mali? L. Ex inedia. G. At non soles usque adeò esse superstitiosus, ut te jejunio maceres. L. Non erat religio, sed inopia. Non enim dabatur cibus. E frigore natum arbitror: E crudis malis contracta est stomachi cruditas. G. Vide ne ex immodico, aut intempestivo studio conciliâris tibi hoc mali, aut ex potatione largiore, aut ex ebritate. Sed cur non accersis medicum?

 L. Timeo

Λ. δέδια μὴ θᾶττον τὴν νόσον αὐξάνῃ ἢ θεραπεύσῃ. φοβοῦμαι μὴ ἀντὶ φαρμάκου τοξικὸν διδῷ. Γ. δεῖ γοῦν ἐκλέξῃς τινά, ᾧ ἀσφαλῶς πιστεύοις ἄν. Λ. εἰ χρὴ θνήσκειν, βούλομαι μᾶλλον ἅπαξ τελευτᾶν, ἢ τοσούτοις φαρμάκοις ἐκπευχωθείς. Γ. φρόντισον οὖν, ὅπως αὐτὸς σεαυτῷ ἰατρὸς τυγχάνῃς ὤν. εἰ ἀνδρὶ ἰατρῷ ἀπιστεῖς, εὔχομαί σοι τὸν Θεὸν ἐν ἰατροῦ μόρᾳ ἔστιν. πᾶσιν δὲ ὀδυνώμενοι ἐσθῆτα μοναχοῦ, ἀνερρώσθησαν. Λ. τὸ αὐτὸ ἴσως συμβέβηκεν ἄν, εἰ λεοντῆν ἐνδεδυμένοι ἂν ἦσαν. ἀλλὰ ταῦτα τῷ ἀπιστοῦντι οὐδὲν συμφέρει. Γ. πίστευσον οὖν, ἵνα ἀναβιώσῃς. ἄλλοι τινὲς ἀπηλλάχθησαν τῆς νόσου, ποιησάμενοί τινι τῶν ἁγίων ὑποσχέσεις. Λ. ἀλλὰ οὐδὲν ἐστί μοὶ πρὸς τοὺς ἁγίους συμβόλαιον. Γ. τοιγαροῦν σὺ τὸν Χριστόν, ᾧ μὴ πιστεύεις, αἴτει τῆς ὑγιείας χάριν. Λ. ἀλλ᾽ οὐκ οἶδα, εἰ χάριν ἐστί. Γ. πῶς οὐχὶ χάριν ἐστί, τῆς νόσου ἀπαλλαγῆναι; Λ. ἐνίοτε τελευτᾶν βέλτιόν ἐστιν. ἐγὼ δὲ τοῦ Χριστοῦ μηδὲν δέομαι πλὴν ὅ,τι ἂν ἄριστον ᾖ. εὐσεβῶς σὺ μὲν φιλοσοφεῖς ὅτι μὲν γὰρ αἰτοῦμεν τὸν Θεὸν ἀγαθὰ τὰ πρὸς τοῦτον τὸν βίον ἀναγκαῖα, ἀεὶ προσθεῖναι δεῖ τό, Κύριε ἐὰν θέλῃς. Πνευματικὰ δὲ καὶ αἰώνια ἀγαθά, ἄνευ ἐπιλογίας τῷ Θεῷ εὔχεσθαι πρέπει. ἀλλὰ ἔρρωσο, ὦ φίλε Λοῦκα. Λ. ἔρρωσσεις τὴν αὔριον καὶ σύ, φίλτατε Γεώργιε.

ἌΛΛΟΣ ΔΙΑ΄ΛΟΓΟΣ.

Γ. Οὐχὶ ἐγένετο σοι αὕτη ἡ ὁδοιπορεία εὐτυχὴς καὶ χρήσιμος; Λ. ἐγένετο μετρίως, πλὴν ὅτι οὐδεὶς τόπος ἀκινδύνως ἔχει διὰ τοὺς λῃστάς. Γ. πεζὸς ἦεις, ἢ ἱππεύς; Λ. τὰ μὲν πεζῇ πορείᾳ. τὰ καὶ ἁμάξῃ, τὰ καὶ ἵππῳ, τὰ δὲ νηΐ. Γ. πῶς ἔχει τὰ τῶν ἐν Γαλλίᾳ Βελγικῇ; Λ. στασιαστικῶς. πολλοὶ μὲν ἐκεῖ πολέμων ἀπειλαί εἰσι. Γ. ἀλλὰ ταῦτα ἐάσωμεν. οὐδὲν γὰρ ἡμῖν καὶ τῷ Ἄρει. τὰ δὲ σὰ πῶς ἔχει; Λ. εὖ, καλῶς, κάλλιστα. Γ. οὐχὶ καλῶς πράττεις;

Λ. κάλλιστα

L. Timeo ne citiùs morbum augeat, quàm curet. Metuo ne pro remedio venenum det. G. Deligendus est igitur, cui tutò fidas. L. Si moriendum est, malo semel mori, quam tot pharmacis excarnificatus. G. Fac igitur, ut ipse tibi sis medicus. Si diffidis homini medico, precor ut sit tibi medici vice Deus. Sunt qui induti veste monachi convaluerunt. L. Idem fortasse evenisset, si leonis pelle tecti fuissent. Verum ista diffidenti nihil conducunt. G. Fide igitur, ut reviviscas. Alii morbo levati sunt, nuncupatis alicui divorum votis. L. At ego cum divis non paciscor. G. proinde tu à Christo, cui fidis, pete sanitatis beneficium. L. At ego, an beneficium sit, nescio. G. An non beneficium est, liberari morbo? L. Nonnunquam mori felicius est. Ego autem à Christo nihil peto, nisi quod optimum sit. G. Piè tu quidem philosopharis. Cum enim petimus à Deo bona ad hanc vitam necessaria, semper addendum est, Domine si tu vis. Spiritualia autem & æterna bona sine ulla conditione à Deo petenda sunt. Sed vale mi Luca. L. Vale in crastinum & tu, carissime Georgi.

ALIVS DIALOGVS.

G. Fuitne tibi hoc iter faustum & commodum? L. Sic satis, nisi quod nihil usquam tutum est à latronibus. G. Pedes advenis, an eques? L. Partim pedestri itinere, partim vehiculo, partim equo, partim navigio. G. Quo instatu sunt res Belgicæ? L. Sanè turbulento. Magnæ bellorum minæ sunt. G. Sed hæc omittamus. Nihil enim nobis cum Marte. Tuæ res quomodo habent? L. Benè, pulchrè, optimè. G. Nonne benè tecum agitur? L. Optimè

Λ. κάλλιστα, εὐτυχέστατα. Γ. οὐχὶ εὐτυχεῖς; Λ. μᾶλλον
καὶ δυστυχῶ, τὰ μὲν ἐμὰ χεῖρον ἔχειν οὐ δύναται. Γ. οὐκ
ἑάλωκας, ὅσα ἐθήρευες; οὐχὶ συνέβη ἡ λεία, ἢ ἐπιβου-
λεύσας; Λ. ἐθήρευον μὲν, ἀλλὰ τῆς Ἀρτέμιδος
ὀργιζομένης. Γ. οὐδεμία ἐλπὶς λοιπή ἐστι; Λ. ἐλπὶς μὲν
πολλὴ, πρᾶγμα δὲ οὐδέν. Γ. ὁ ὕπατος οὐδεμίαν ἐλπίδα
δεικνύει; Λ. ὅλας ἁμάξας, ὅλας νῆας, ἀλλὰ πρὸς τούτοις
οὐδέν. Γ. οὐδὲν ἔτι ἔπεμψεν. Λ. ὑπέσχετο μὲν δαψιλῶς,
ἀλλ' οὐκ ἔπεμψεν ὀβολὸν οὐδένα. ὑπισχνεῖται μὲν πολλὰ
λόγῳ, ἔργῳ καὶ οὐδὲν ποιεῖ. Γ. χρὴ οὖν τὴν ψυχὴν τῇ
ἐλπίδι τρέφειν. Λ. ἀλλὰ ταύτῃ οὐ πιαίνεται ἡ κοιλία.
Γ. διὰ τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὁδοιπορεῖν ἐπίχαρις ὢν ἐπι-
τηδειότερος, οὐδὲν φορτίον ἐν τῇ ζώνῃ ἔχων. Λ. ὁμολογῶ,
καὶ ἀσφαλέστερος. οὐδένα γὰρ ὅπλα μᾶλλον ἐλευθεροῖ ἐκ
τῶν λῃστῶν ἐστίν. ἀλλ' ἐγὼ μᾶλλον ἂν βουλοίμην καὶ
τὸ φορτίον καὶ τὸν κίνδυνον. Γ. οὐδὲν σου ἀφῄρηται ἐν τῇ
ὁδῷ; Λ. μηδὲν ἐμοῦ; τί ἀφαιρήσεις ἀνθρώπου γυμνοῦ,
οἱ δὲ ἄλλοι μᾶλλον ἐφοβοῦντό με, ἐξῆν ἐμοὶ γυμνῷ
ὁδοιπόρῳ διὰ ὅλης τῆς ὁδοῦ ᾄδειν καὶ πεινᾶν. Γ. ποῖ δὲ
νῦν βαδίζεις; Λ. εὐθὺ τῆς οἰκίας, ἀσπασόμενος τὴν
γυναῖκα, καὶ τοὺς γονεῖς; πολὺν ἤδη χρόνον οὐχ ὁρώμενος.
Γ. εὔχομαί, σε πάντα ἐκεῖ εὑρεῖν ἡδέα. Λ. εἴθε τοῦτο
βούλοιτο Θεός. οὐδὲν καινὸν συμβέβηκεν ἐν τῷ μεταξὺ
ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡμῶν. Γ. οὐδὲν, πλὴν ὅτι εὑρήσεις τὸν οἶκον
ἐπίδοσιν εἰληφότα. καὶ γὰρ ἡ ἀλεκτορίς σου ἔτεκε σοὶ
ᾠὸν καλόν. Λ. καλῶς λέγεις, ἀντὶ ταύτης τῆς ἀγγελίας
δίδωμί σοι δῶρον, ταύτην τὴν καινὴν διαθήκην ἐν
Λουτετίᾳ νεωστὶ κομψῶς τυπωθεῖσαν. Γ. καλὸν, μὰ τὸν
Θεὸν, εὐαγγέλιον. ἐστί μοι τοῦτο τὸ δῶρον ὡς ὅτι ἥδιστον.
σκέψομαι δὲ ὄπισθέν σοι ποτὲ χάριν ἀξίαν ἀποδοῦναι
δυνηθῶ. Λ. ἐξαρκούντως ἀνταποδεδωκέναι νόμιζε,
εἰ ἀγαπήσεις.

ἌΛΛΟΣ:

L. Optimè, felicissimè. G. Nonne prospero fortunæ statu uteris? L. Imò maximè adverso. Res in pejori statu esse non potest. G. Non cepisti, quod captabas? Non contigit præda, quam venabaris? Venabar equidem, sed irata Dianâ. G. Nihil reliquum est spei? L. Spei permultum, sed rei nihil. G. Consul nihil ostendit spei? L. Tota plaustra, totas naves, sed præterea nihil. G. Nihil adhuc misit? L. Promisit quidem largiter, sed ne obolum quidem misit. Promittit quidē multa verbis, sed re præstat nihil. G. Ergo spe alendus est animus. L. Sed hac non saginatur venter. G. Ideo autem ætas ad iter expeditior, quòd nihil esset oneris in zona. L. Fateor, atque etiam tutior. Nulla enim sunt arma certiora adversùs latrones. Sed ego malim & onus & periculum. G. Nihilne tibi ademptum est in via? L. Mihinè? Quæso quid eripias nudo? Aliis ditius periculum erat à me. Licuit mihi vacuo viatori per totum iter canere & esurire. G. Quò autem nunc abis? L. Rectà domum, salutaturus uxorem & parentes jam diu non visos. G. Precor ut illic offendas omnia læta. L. Utinam ita velit Deus. Nihil interim extitit novi domi nostræ? Nihil nisi quod reperies auctam familiam, nam tua gallina peperit tibi pulchrum ovum. L. Benè nuncias. Pro hoc nuncio do tibi munus, videlicet, Novum Testamentum Lutetiæ recens eleganter excusum. G. Pulchrum, ita me Deus amet, Euangelium. Est mihi hoc munus longè gratissimū. Despiciam unde possim hoc donum pensare. L. Abundè te pensasse puta, si boni consulueris.

ALIUS.

ἌΛΛΟΣ.

Γ. Οὐχὶ καινά τινα ἐκ τῆς πατρίδος κομίζεις; οὐδὲν καινὸν παρὰ τῶν ἡμετέρων φέρεις; τίνα καινὰ ἀγγέλλεις; Λ. καινὰ μὲν πολλά, ἀληθὲς δὲ οὐδέν. τοσαῦτα μὲν ψιάδια φέρω, ὅσα μόλις μία ναῦς ἄγει. Γ. ἀποφορτίζου οὖν ὡς τάχιστα, ἵνα μὴ ὑπὸ τηλικούτου τὸ μέγεθος τοῦ φορτίου ἀπόλῃ. Λ. οὐδὲν ἔχω, πλὴν ὅτι ἐν τοῖς κουρείοις, καὶ ἁμάξαις, καὶ ναυσὶ θρυλλεῖται. Γ. τί, οὐχὶ ἡ πατρὶς ἡμῶν τοῦ λοιμοῦ ἐλευθέρα ἐστί; Λ. οὐχὶ ὅλως, ἀλλὰ συνεχὴς οὐκ ἔστιν, ἐνίοτε γὰρ ἀνίησι· πάλιν δὲ παροξύνεται. Γ. οὐχ ἅλις ἦν κακῶν, ὅπου πόλεμος ὢν τυγχάνει. Λ. ἦν μέν, εἰ μὴ ἄλλως ἂν ἐδόκει τῷ Θεῷ. Γ. ἀνάγκη αὐτόθι σιτοδείαν εἶναι. Λ. πάντων ἐκεῖ ἔνδειά ἐστι· πλὴν τῶν χαλεπωτάτων στρατιωτῶν. Γ. ὅπου οἱ στρατιῶται κυριεύουσιν, ἐκεῖ οὐδὲ τῶν ἁγίων ἱερῶν, οὐδὲ τῶν μυστῶν φείδονται. Λ. ὀρθῶς οὖν καὶ σοφῶς ὁ λέγων Ξενοφῶν φησίν. εἰρήνην δοκεῖ μέγα ἀγαθὸν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις, πόλεμος μέγα κακόν, ἀλλὰ οὐ καθέξω σε πλείονα χρόνον. ἐν ἑτέροις καιροῖς διὰ πλειόνων ποιησόμεθα τὴν συνουσίαν, ὁπότε ἑκατέρῳ ἔσται ἐπιτήδειον. νῦν ἄλλοσέ με καλεῖ πραγματεῖά τινα.

ἌΛΛΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Γ. Πυνθάνομαι σε νεωστὶ τὴν πατρίδα ἐπισκέψασθαι. Λ. ἐπεσκεψάμην. πολλοῦ γὰρ χρόνου τοὺς γονεῖς οὐχ ἑωράκειν. οὐκ ἐδυνήθην πλείονα χρόνον φέρειν τὸν τῆς πατρίδος καὶ τῶν φίλων πόθον. Γ. εὐσεβῶς ἐποίησας, φιλάνθρωπος τυγχάνεις ὤν, ταῦτα ἐνθυμούμενος, ἅπαντες γὰρ σφόδρα στέργομεν τὴν χώραν, τὴν ἡμᾶς θρέψασαν καὶ φύσασαν. ἀλλ᾽ ἄγε, πῶς

ALIUS.

G. Nihilne novarum rerum ex patria adfers? Nihil novi à nostris portas? Quænam nova nuncias? *L.* Nova permulta, at nihil veri. Tantum mendaciorum adfero, quantum vix una navis vehat. *G.* Exonera igitur te quamprimùm, ne succumbas tanto oneri. *L.* Nihil habeo præter ea quæ in tonstrinis, in vehiculis, & in navibus jactantur. *G.* Quid, estne patria nostra immunis à pestilentia? *L.* Non omnino, sed perpetuo non est: aliquando remittit sese, deinde recrudescit. *G.* Nonne satis erat malorum, ubi bellum grassatur? *L.* Erat quidem, nisi aliter visum esset Deo. *G* Annonæ caritatem istic esse oportet. *L.* Omnium rerum illic inopia est, præterquam scelèratorum militum. *G.* Ubi milites dominantur, ibi nec sacris Templis, nec Musis ipsis parcunt. *L.* Rectè igitur & sapienter Xenophon inquit: Pax videtur hominibus esse magnum bonum, bellum verò magnum malum. Sed non te morabor diutiùs. Aliàs pluribus colloquemur, cum erit utrique commodum. Nunc aliò me vocant negotia quædam.

ALIUS DIALOGUS.

Georgius. Audio te patriam nuper revisisse. *Lucas.* Revisi. Diu enim parentes meos non videram. Non poteram diutiùs ferre patriæ & amicorum desiderium. *Georgius.* Piè fecisti, humanus es, qui ista cogitas. Ducimur enim omnes admirabili quodam amore ejus regionis, quæ nos aluit & edidit. Sed dic quæso, quoniam

in

ἐκεῖ ἑώρακας πάντα ἔχοντα. Λ. πάντα καινά, πάντα μεταβεβλημένα. ἐδόκουν εἰς ἄλλον ἐλθεῖν κόσμον. ἔτη δέκα μόλις ἀπεγενόμην. οὐκ ἄλλως ἅπαντα ἐθαύμασα, ἢ Ἐπιμενίδης ὁ τῶν ὑπνωδῶν ἀρχῶν, μόγις τελευταῖον ἀνεγερθείς. Γ. ποῖος τίς οὗτός ἐστι μῦθος; Λ. λέξω δή· εἰ σχολὴ σοί ἐστιν ἀκούειν. Γ. οὐδὲν ἐμοὶ ἥδιον ἔσται. Λ. ἕδραν οὖν σοὶ προσκεφαλαίῳ μοι τίθεσθαι κέλευε. Γ. ὀρθῶς ὑπέμνησας, καθήμενος γὰρ ῥᾷον ψευδολογήσεις. Λ. μυθολογοῦσιν οἱ ἱστορικοὶ περὶ Ἐπιμενίδου τινὸς Κρητέως, ὅς μόνος περιέπατον ἔξω τείχους πορευόμενος. ἐπειδὴ διὰ τὸν ὑετὸν συνεχῆ σπήλαιον ἐμβὰς ἐκάθευδε, τεσσαράκοντα ἑπτὰ ἔτη εὕδων διετέλεσε. Γ. ἀλλ' εὐτυχῶς ἔπραξεν ὁ Ἐπιμενίδης, ὁ τὰ τελευταῖα ἑαυτὸν ἀναλαβών. πολλοὶ μὲν τῶν ἐλλογίμων οὔποτε ἀναγείρονται ἐκ τῶν ἐνυπνίων ἑαυτῶν. ἀλλὰ πράττεις ἀξίως ἀνδρὸς ποιητοῦ, ἔμμενε οὖν τοῦ ψευδολογεῖν. Λ. Ἐπιμενίδης οὖν ἀνεγερθεὶς, ἐκ τοῦ σπηλαίου πορευόμενος, περισκοπεῖ, ὁρᾷ πάντα μεταβεβλημένα,, τὰς ὕλας, τὰς ὄχθας, τοὺς ποταμοὺς, τὰ δένδρα, τοὺς ἀγρούς, ὡς γὰρ συντόμως εἰπεῖν, πάντα καινά, βαδίζων οὖν εἰς τὴν πόλιν ἐρωτᾷ, διατρίβων αὐτόθι χρόνον τινὰ, οὐδὲ ἔγνω οὐδένα, οὐδὲ ὑπό τινος ἐγνώσθη. ἄλλο γὰρ τῶν ἀνθρώπων περίβλημα, οὐδὲ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ἡ λέξις μετεβλήθη, οἱ τρόποι διάφοροι. οὐδὲ θαυμάζω τοῦτο τοῦ Ἐπιμενίδη μετὰ τοσαῦτα ἔτη συμβεβηκέναι, ἐπειδὴ μικροῦ δεῖν, ἐμοὶ τὸ αὐτὸ συνέβη τοῦ ὀλίγα ἔτη τῆς πατρίδος ἀπογενομένῳ. Γ. τί γονεῖς σοῦ, οὐχὶ βιοῦσι. Λ. βιοῦσι μὲν ἀμφότεροι, καὶ διάκεινται ὅπως σοῦ, γήρᾳ, καὶ νόσῳ, καὶ συμφοραῖς τῶν πολέμων ἐκνενευρισμένοι. Γ. αὕτη ἐστὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου κωμῳδία. τὰ θνητὰ τοιαῦτα, οὐδὲν ἐν ταὐτῷ μένει.

ΠΕΡΙ-

In loco illic offendisti omnia? *L.* Universa nova? Mutata omnia. Videbar mihi in alium venire mundum. Vixdum decennium abfueram, non secus omnia mirabar, quàm Epimenides somniatorum princeps, vix tandem expergefactus. *G.* Quænam est ista fabula? Dicam equidem, si vacat audire. *G.* Nihil fuerit jucundius. *L.* Sellam igitur cum pulvino mihi poni jube. *G.* Rectè admones, nam sedens commodius mentieris. *L.* Fabulantur Historici de Epimenide quodam Cretensi, qui deambulandi gratia solus urbem egressus, cùm subita pluviæ vi compellente in quandam speluncam ingressus obdormisset, quadraginta septem perpetuos annos somnum continuarit. *G.* Sed bene cum Epimenide actum est, qui tandem ad se rediit. Multi docti nunquam expergiscunt à suis somniis. Sed Facis ut Poëta dignum est. Perge igitur mentiri. *L.* Epimenides igitur somno solutus, è spelunca prodit, circumspicit, mutata videt omnia, sylvas, ripas, flumina, arbores, agros, breviter, nihil non novum. Accidit ad urbem, percontatur, manet ilic aliquandiu, neque novit quenquam, neque à quoquam agnitus est. Alius hominum cultus, nec idem vultus, mutatus sermo, diversi mores. Neque miror hoc Epimenidi post tantum annorum evenisse, cùm mihi idem propemodùm evenerit, qui pauculos annos abfuissem. *G.* Quid uterque parens, vivuntne? *L.* Vivunt ambo, & valent utcunque, senio, morbo, denique bellorum calamitate confecti. *G.* Hæc est humanæ vitæ comœdia. Tales sunt res humanæ, ut in eodem nihil duret statu.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΗΝ ΕΝ ΤΗ φιλοσοφίᾳ σπουδὴν ὀρθῶς διαπλέειν.

Μαθητὴς καὶ Διδάσκαλος.

M. Ἐπιθυμῶ, ὦ διδάσκαλε φίλτατε, συντόμως παρά σου πυνθάνεσθαι, τίνα τρόπον χρὴ τὴν περὶ τὰ γράμματα σπουδὴν εὐθύνειν, ἐάν γέ σοι σχολὴ καὶ ἱκανὸς χρόνος ὑπάρχηται. Δ. Χρόνον σοι μὲν ἐθήρευσας, ὦ νεανίσκε, μάλιστα ἐπιτήδειον. περὶ δὲ τοῦτο τὸν ἐλευθέριον καὶ καλὸν πόθον σου τῶν ἐμῶν μεγίστων ἀγγελιῶν ἂν προτιμῶν ἀσμένως. Διόπερ ἀφέμενοι τοῦ προοιμιάζεσθαι, ἵνα καὶ τὴν φύσιν σου ἀκριβέστερον γνῶ, καὶ ἐγώ σοι τὴν ἐμὴν εὔνοιαν τὴν πρὸς σὲ μᾶλλον ἐπιδείξω, ἓν μὲν περὶ ἑκάστου, ἃ εἰδέναι ἐθέλεις, ἁπλῶς ἐρώτησον. M. Εὐσεβῶς καὶ καλῶς ποιεῖς, ὦ διδάσκαλε ἐνδοξότατε, τοσαῦτα πράγματά με εὐμενῶς παιδεύειν οὐκ ὀκνῶν. πρῶτον μὲν οὖν παρὰ σοῦ πυθέσθαι βούλομαι, τί τὸ πρῶτον τῆς περὶ τὰ γράμματα τῆς ἡμετέρας σπουδῆς τέλος ἐστίν, εἰς ὅ, ὥσπερ εἰς σκοπόν, ἅπαντας τοὺς ἡμετέρους τοῦ μαθεῖν πόνους συντείνειν δεῖ. Δ. Εὐσχημόνως σὺ μὲν περὶ τούτου ἐρωτήματος τὴν ἀρχὴν ποιῇ. γνόντες γὰρ τὸν σκοπὸν πρὸς ὃν βλέπομεν, ῥᾷον καὶ τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν ἐξευρίσκεσθαι δεῖ. Δύο δ' ἐστὶ τοῦ ἀνθρώπου κυριώτατα καὶ μάλιστα προσήκοντα ἀγαθά, οἷς πάντων τῶν ἄλλων ζῴων περιέχει, ὁ νοῦς καὶ ὁ λόγος. τούτων ἀκριβῶς τε καὶ ὀρθῶς ἐκπονηθέντων, οἱ ἄνθρωποι οὐ μόνον τῶν ἄλλων ζῴων, ἀλλὰ ἀλλήλων διαφέρουσι. προσήκει τοιγαροῦν τὴν περὶ τὰ γράμματα σπουδὴν εἰς δύο ταῦτα ἐγγύτατα καὶ ἀληθέστατα τέλη συντείνειν, ὅπως δηλονότι τὸν νοῦν τῇ σοφίᾳ, ἢ τῇ τοῦ

Δύο τοῦ ἀνθρώπου προσήκοντα ἀγαθά.

Δύο τῆς περὶ τὰ γράμματα σπουδῆς τέλη.

DE RATIONE STUDIORUM recté instituenda.

Discipulus & Præceptor.

D. Cupio, mi cariſſime præceptor, breviter ex te audire, quæ ſit ratio ſtudiorum rectè inſtituenda, ſi modo tibi eſt otium, & tempus his rebus commodum. P. Tempus tu quidem, adoleſcens captaſti commodum. Deinde tuum illud liberale & honeſtum deſiderium vel maximis occupationibus meis anteferrem libenter. Quare omiſſa præfatione, ut & ingenium tuum meliùs cognoſcam, & tibi meam erga te benevolentiam magis probem, me de ſingulis rebus, quas ſcire cupis, ſimpliciter interroga. D. Piè & honeſtè facis, clariſſime Præceptor, quod me de his tantis rebus benevolè erudire non graveris. Primùm itaque ex te cupio, quiſnam præcipuus ſtudiorum noſtrorum finis ſit, ad quem, velut ad ſcopum, omnes noſtri diſcendi labores, referri debeant. P. Rectè tu quidem ab hac quæſtione ordiris. Intellecto enim ſcopo & meta, ad quam tendimus, faciliùs etiam media, rectà ad iſtam metam ducentia, eligere poterimus. Duæ autē ſunt propriæ & præcipuæ hominis dotes, quibus reliquo animantium generi antecellit, *Ratio & Oratio*. His ſtudiosè & rectè excultis, homines non ſolùm cæteris animalibus, verum inter ſe aliis alii hominibus præſtant. Dirigenda igitur ſunt *Studia* Literarum ad hoſce duos fines proximos & immediatos, ut *Rationem* ſapientia, ſeu cognitionē

Duæ hominis præcipuæ dotes.

Duo ſtudiorum fines.

Dei,

Θεοῦ, καὶ τῆς φύσεως, καὶ τῶν νόμων γνώσει, καὶ τῇ ἀρετῇ ἐκπονήσωμεν. καὶ δύναμιν τοῦ λόγου, κομψῶς καὶ φανερῶς πράγματα ἀγαθὰ ἐξηγουμένου, ἡμῖν αὐτοῖς παρασκευάσωμεν. Μ. οὐχὶ ταῦτα δύο τὰ τέλη παρὰ τοῖς λογογράφοις συντομώτερον ὡρισμένα ἀναγινώσκεται. Δ. μάλιστα. Περικλῆς μὲν γὰρ παρὰ Θουκυδίδῃ συντόμως καὶ ἀκριβῶς προσαγορεύει, Γνῶναι τὰ δέοντα, καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα· Λουκιανὸς δὲ σύνεσιν καὶ δύναμιν ἑρμηνευτικὴν ἀποκαλεῖ,

Σοφία.

τουτέστι Σοφίαν καὶ Λογιότητα. Μ. τί δὲ σὺ σοφίαν ὀνομάζεις. Δ. σοφίαν μὲν, ὡς τὰ θεῖα γράμματα λέγει, ὀνομάζομεν τὴν ἀληθινὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἄλλων χρημάτων ἀγαθῶν γνῶσιν, μεμιγμένην τῇ περὶ τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ· ἀφροσύνην δὲ, τὸ μὴ γνῶναι τὸν Θεὸν, μηδὲ πείθεσθαι αὐτῷ. Μ. Τί δὲ ἡ

Λογιότης.

λογιότης; εἰπέ. Δ. τὴν λογιότητα Πλάτων πάνυ εὐσχημόνως ὁρίζει, τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένα λέγειν δύνασθαι. εἰς τοῦτο γὰρ τὸ ἔσχατον τέλος ἅπαντες ἄνθρωποι τὰς πράξεις ἑαυτῶν συντείνειν ὀφείλουσιν, ὅπως Θεὸς ὁ κτίστης ὀρθῶς ὑφ᾽ ἡμῶν γινώσκηταί τε καὶ θεραπεύηται. α. πρὸς τοὺς Κορινθ. λ. Πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε. Διόπερ ἐν ταῖς ἡμετέραις περὶ τὰ γράμματα σπουδαῖς, καὶ ἐν πάσαις ὅλου τοῦ βίου πράξεσιν, ἀεὶ τοῦτον τὸν ὠφελιμώτατον κανόνα πρὸ ὀφθαλμῶν τίθεσθαι δεῖ. Ἀρχὴν ἁπάντων καὶ τέ-

Τέλος τῶν πόνων ἡμῶν.

λος ποίει Θεόν· ἔστω τοιγαροῦν τέλος τῶν πόνων τῶν ἡμετέρων ἡ σοφὴ καὶ λόγιος εὐσέβεια. Μ. Δέομαί σου, μοι λέγειν. ἐκ τίνων παιδειῶν ταύτην τὴν σοφίαν, καὶ τὴν

Τὴν σοφίαν ὅποθεν λαβεῖν δεῖ.

ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα μάλιστα λαβεῖν δεῖ; Δ. τὴν σοφίαν, ἢ τὸ γνῶναι τὰ δέοντα, τοῖς ἀνθρώποις ἐξεργάζονται ἡ Θεολογία. καὶ ἡ φιλοσοφία, ἢ τὴν γνῶσιν τῶν νόμων, ἢ τῶν παραγγελμάτων περὶ τῶν ἠθῶν, καὶ τὰς ἱστορίας τὰ παραδείγματα τῶν νόμων παρέχουσαι, καὶ τὴν τῶν φυσικῶν γνῶσιν, καὶ τὰ μαθήματα

Dei, Naturæ, legum, & virtute excolamus, & *Orationis* purè ac perspicuè res bonas explicantis, facultatem nobis comparemus. *Discipulus.* Extantne hi duo studiorum nostrorum fines apud autores brevioribus verbis descripti? *Præceptor.* Maximè. Pericles enim apud Thucydidem breviter & rotundè nominat, scire quæ oportet scire, & ea posse eloqui. LUCIANUS autem appellat, rerum cognitionem, & facultatem disertè eas explicandi, id est, Sapientiam & Eloquentiam. *Discipulus.* Quid autem vocas Sapientiam? *Præceptor.* Sapientiam, ut sacræ Literæ loquuntur, nominamus veram notitiam Dei, & aliarum rerum bonarum, conjunctam cum vera pietate erga Deum. Stultitiam vero, ignorationem Dei, & inobedientiam erga Deum. *Discipulus.* Quid autem est Eloquentia? *Præceptor.* Eloquentiam gravissimè Plato definit, *Deo grata dicere posse.* Nam ad hunc ultimum finem omnes homines suas actiones referre debent, ut Deus conditor rectè à nobis agnoscatur & colatur. 1. Timoth. 10. Omnia ad gloriam Dei facite. Quapropter & in studiis nostris, & in totius vitæ actionibus, semper in conspectu esse hæc utilissima Regula debet. Exordium rerum fac & finem Deum. Sit igitur finis studiorum nostrorum, *Sapiens & Eloquens Pietas.* *Discipulus.* Dic quæso, ex quibus Doctrinis Sapientia illa, & Eloquentia potissimum petenda sit? *Præceptor.* Sapientia seu recto judicio de rebus cognitione dignissimis, mentem hominis instruunt Theologia, & Philosophia, quæ Scientiam Legum seu Præceptorum de Moribus, Historias, quæ exempla legum suppeditant, cognitionem naturalium rerum, & Mathemata,

Sapientia.

Eloquentia.

Finis studiorum nostrorum.

Sapientia unde petenda sit.

θήματα συλλαμβάνομεν. Μ. πρὸς δὲ τὸ τῶν ἄλλων λόγων συνιέναι, καὶ πρὸς τὸ τὸν ἡμέτερον ὀρθῶς μορφῶσαι, τί μάλιστα ἀναγκαῖόν ἐστι; Δ. τὸν λόγον τὸν ἐν τοῖς τῶν σοφῶν καὶ τῶν δεινῶν λέγειν γράμμασιν ἱεροῖς καὶ ἀνιέροις, χρηστῶς γνῶναι; διδάσκουσιν αὐτοῦ

Γραμματική.

λέγειν τέχναι, μάλιστα δὲ πασῶν ἡ Γραμματικὴ Ῥωμαϊκή, καὶ Ἑλληνική, καὶ Ἑβραϊκή. Τούτων μὲν τῶν γλωττῶν μνημείοις ἐπειδὴ αἱ ἐξαίρετοι τῶν τεχνῶν, καὶ αἱ ἱστορίαι συλλαμβάνονται, ἡ αὐτῶν γνῶσις ὥσπερ θύρα καὶ κλεῖς τίς τυγχάνει οὖσα, οὗ πρὸς τὴν τῶν παιδειῶν ἐπιστήμην ἡ πρόσοδος ἀνοίγεται. πρὸς δὲ τὸν ἡμέτερον λόγον καλῶς μορφοῦν, χωρὶς τῶν τοῦ λέγειν τεχνῶν καὶ φύσις ἐπιτηδεία, καὶ τῶν συγγραφέων

Τὰ πρὸς τὸν λόγον ὀρθῶς μορφῶσαι ἀναγκαῖα.

ἐλλογίμων ἀνάγνωσις τε καὶ μίμησις, καὶ τοῦ λέγειν καὶ γράφειν ἄσκησις συνεχής, μάλιστα ἀναγκαῖα ἐστι. Μ. Ἐπειδὴ οὖν περὶ τὰ τῶν τοῦ λέγειν τεχνῶν παραγγέλματα οὐ τέλος τῆς ἡμετέρας περὶ γράμματα σπουδῆς ἐστιν, ἀλλ' ὄργανα μόνον, ὡς ἐν ταῖς μεγίσταις τέχναις, τὰς τῆς σοφίας καὶ τῆς λογιότητος πηγὰς συλλαβούσαις, καὶ τὸν βίον

Πόσον χρόνον περὶ τὰς τοῦ λέγειν τέχνας διατρίβειν δεῖ.

ἀνθρώπινον κυβερνώσαις καὶ διασωζούσαις, ἡμῖν προσδεῖ, ὥσπερ σέ ποτε ἐν τῷ διδάσκειν διαλεγόμενον μέμνημαι, παρὰ σοῦ πυθέσθαι ἐπιθυμῶ, πόσον χρόνον περὶ ταύτας τέχνας διατρίβειν δεῖ; Δ καλῶς με ὑπέμνησας, ὦ νεανίσκε, οὐ μὲν γὰρ πρέπει ὅλον τὸν βίον ἐν τῷ παρασκευάζειν τὸ τῆς διαλεκτικῆς καὶ ῥητορικῆς ὄργανον, κατατρίβειν, ἀλλὰ τοὺς μεμαθηκότας τὰ παραγγέλματα πρὸς τὸ καλῶς φρονεῖν καὶ λέγειν ἀναγκαῖα ὄντα (ἃ μὲν ἐάν γε δὴ φιλομαθεῖ νεανίσκῳ πιστὸν καθηγητὴν ἔχειν συμβαίνῃ, ἐν τοῖς ἑνὸς ἔτους διδαχθῆναι ῥᾳδίως οἷά τ' ἐστὶ) ταχέως πρὸς τὸ κράτιστον τῶν τεχνῶν τῶν τὴν σύνεσιν ἐχόντων βαδίζειν, καὶ τὴν τῶν παραγγελμάτων ἄσκησιν προστιθέναι δεῖ.

Ἡ χρῆσις καὶ ἄσκησις ἀναγκαία.

Μ. Γοργίας οὖν ὥσπερ ἐν ταῖς ἄλλαις τῶν τεχνῶν μηχανικῶν, οὕτω καὶ ἐν ταῖς περὶ τὰ γράμματα σπουδαῖς, νομίζεις τὴν χρῆσιν καὶ ἄσκησιν τεχνικοὺς ἐξεργάζεσθαι; Δ. μάλιστα,

ἄλλως

themata complectimur. *Discipulus.* Ad orationem aliorum intelligendam, et ad nostram rectè formandam, quid præcipuè requiritur? *Præceptor.* Orationem in sapientiam et eloquentium autorum scriptis sacris et prophanis, rectè intelligere docent, Artes dicendi, Grammaticæ in primis Linguæ Latinæ et Græce et Ebreæ. Quarum LINGUARUM monumentis cum præcipuè artes & Historiæ contineantur, COGNITIO earum velut Janua & CLAVIS est, qua ad Doctrinarum scientiam aditus aperitur. Ad nostram vero orationem rectè formandam, præter dicendi artes, Natura idonea, et scriptorum Eloquentium lectio, atque imitatio, & dicendi ac scribendi exercitatio assidua inprimis necessaria est. *Discipulus.* Cum autem dicendi Artium præcepta non finis studiorum nostrorum sint, sed instrumenta tantummodo, quibus in summis illis Artibus, quæ Sapientiæ & Eloquentiæ fontes continent, & vitam humanam gubernant ac tuentur, nobis opus est, ut te aliquando inter docendum differere memini; ex te scire cupio, quantum temporis artibus istis tribuendum sit? *Præceptor.* Rectè me mones, Adolescens. Non enim tota ætas in Dialecticæ & Rhetoricæ instrumento comparando assumi debet; sed cognitis præceptis ad rectè de rebus judicandum & dicendum necessariis (quæ si fidelis monstrator studioso Adolescenti contingat, intra unum annum percipi & cognosci facilè possunt) statim ad summas artium, quæ rerum Doctrinam continent, progrediendum, & Exercitatio præceptorum adjungenda est. *Discipulus.* Ergo ut in cæteris artibus mechanicis, ita in studiis doctrinarum, judicas artifices, qui faciat, solum usum esse? *Præceptor.* Maximè, præsertim

Grammatico.

Ad orationem recte formandam quæ necessaria sint.

Quantum temporis discendis artibus dicendi tribuendum.

Usus & exercitatio necessaria.

ἄλλως τε ἐὰν φύσις ᾖ ἄμουσος, καὶ διδάσκαλος χρήσιμος, ἢ κυβερνήτης τινὸς, καὶ τῆς ἀσκήσεως ἔμπειρος παραγίγνηται. Μ. τοῦ τῆς περὶ τὰ γράμματα σπουδῆς τέλους δηλωθέντος, ὃ μετὰ τὴν σοφίαν καὶ ἐλλόγιμον εὐσέβειαν εἶναι ἔλεξας, τί πρὸς ταύταις ποιητέον; Δ. πρῶτον μὲν κατὰ τάξιν νόμιμον, ἣν καθηγητὴς πιστὸς καὶ τῆς ἐμπειρίας τετυχηκὼς δείξει, δεῖ τὰς τέχνας τὰς τῷ βίῳ χρησίμους μαθεῖν, καὶ ὡς διὰ κλίμακος, ἀπὸ τῶν κάτω ἐπὶ τὰς ἄνω μεταβαίνειν. Μ. ἴσως οἱ πάλαι σοφοὶ τούτου ἕνεκα τοὺς τίτλους ἐν ταῖς σχολαῖς διέταξαν, καὶ αὐτὰς τὰς τέχνας διένειμαν, ἵνα δηλαδὴ ἑκάστας ὥσπερ εἰς τάξεις κοσμίως διῃρημένας, ἐφεξῆς καὶ εὐκαίρως μανθάνειν ῥᾷον οἱ νεώτεροι δυνηθῶσι. Δ. καλῶς σὺ μὲν φρονεῖς, ἀδύνατον γὰρ κατὰ Ξενοφῶντα, πολλὰ τεχνώμενον ἄνθρωπον, πάντα καλῶς ποιεῖν. καὶ σοφὸς πάνυ ὁ τοῦ Πλάτωνος νόμος. ὃς ἕκαστον τῶν πολιτῶν μίαν τέχνην μόνον μαθεῖν, καὶ ἄλλους διδάσκειν κελεύων· ἥν τινα οὖν τέχνην οἱ νεανίσκοι κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ παιδαγωγοῦ μανθάνειν προαιρήσονται, ταύτην ἀπαρχῆς, ἐξ ἑνὸς βιβλίου μόνου, τοῦ μεθοδικῶς τὴν τῆς τέχνης περιοχὴν εἰς ῥητοὺς τόπους μεριζομένην, δηλοῦντος, μαθέτωσαν, μηδὲ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως βιβλία εἰσφερέτωσαν, πρὶν αὐτὸ εἰς ἀκριβῆ μνήμην τιθῶσι. Μ. ὅσα περὶ τοῦ τὰς τῶν τεχνῶν περιοχὰς καὶ κεφάλαια ἐξ ἑνὸς μόνου βιβλίου, πεπαιδευμένως γεγραμμένου, μαθεῖν διελέχθης, ταῦτα πάντα πᾶσι ἐπαληθεύω. νῦν δὲ τί ἐκ τῶν εὐδοκίμων συγγραμμάτων ἀναγνώσει ποιητέον δεῖ, πρὸς σοῦ πυθέσθαι ἐπιθυμῶ. Διδάσκαλος. ἐν τῷ τὰ συγγράμματα χρησ[ίμως] ἀναγνῶναι (ὡς περὶ τῆς σπουδαίας ἀκροάσεως, καὶ τῆς οἰκείας ἐπαναλήψεως, ἧς οὐδαμῶς ἀμελητέον οὐκ εἰπεῖν) μέγα συμφέρει, κοινοὺς τόπους διὰ τάξεως διανενεμημένους ἔχειν, πρὸς οὓς ἅπαντα τ

ῥητῇ τάξει τὰς τέχνας μαθεῖν δεῖ.

οἱ τίτλοι ἐν σχολαῖς διά τι διατεταγμένοι.

ἐξ ἑνὸς μόνου βιβλίου τὰ τῶν τεχνῶν κεφάλαια μαθητέον.

προσήκει συντάττειν κοινοὺς τόπους φιλοσοφικούς.

sertim si natura idonea, si Magister boni judicii, seu gubernator exercitationis usu peritus & fidelis accedat. *Discipulus.* Constituto igitur fine studiorum, quem sapientem, & eloquentem pietatem esse dixisti, quid porro agendum est? *Præceptor.* Primum ordine certo, quem fidus & usu peritus præceptor monstrabit, artes vitæ necessariæ discendæ, & velut per gradus scalarum ab inferioribus ad superiores transeundum est. *Discipulus.* Fortasse eo Consilio sapiens antiquitas gradus in scholis instituit, & artes ipsas distinxit, ut videlicet singulas velut in classes suo loco distributas, ordine & tempore conveniente, facilius & rectius percipere juvenilis ætas possit. *Præceptor.* Rectè sentis. Nam impossibile est, ut quis multa simul faciat, & eadem rectè, ut verissimè Xenophon dixit. Et sapientissima lex est Platonis, quæ unumquemque civem, unam tantummodo artem discere & profiteri jubet. Quare quamcunque artem Adolescentes de Consilio Præceptoris discere instituent, eam initio ex unico tantum Libello, qui erudita methodo summum artis in locos certos distributam explicet, cognoscant: Nec alios interea ejusdem argumenti Libellos in manus sumant, priusquam illum edidicerint. *Discipulus.* Quæ de summis artium, ex unico tantum libello methodice conscripto, discendis asseruisti, illa mihi omnia probantur: nunc porro quid mihi in lectione bonorum Authorum præcipue agendum sit, ex te audire cupio. *Præceptor.* In lectione Authorum (ut de diligenti auscultatione & privata repetitione, quæ nullo modo negligenda est, nihil dicam) utilissimum est, Locos Communes, certo ordine distributos habere, ad quos omnia quæ in

Ordine certo artes discendæ sunt.

Gradus in scholis cur instituti sint.

Ex unico tantum libello summa artium discenda.

Instituendi Loci communes Philosophicos

ἐν τῇ συγγραφέων ἀναγνώσει τῶν ἀγαθῶν ὑπερέχοντα καὶ ἀξιομνημόνευτα ἅπαντα, δεῖ παρασημειοῦν, καὶ ὥσπερ εἰς ῥητὴν τάξιν διανέμειν. Μ. ἀλλὰ ταύτῃ παραινέσει συ περὶ τοῦ ἀθροίσαι κοινοὺς τόπους ἐν βιβλίῳ τὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν Φαίδρῳ ἐναντιοῦσθαι δοκεῖ, δηλοῦν ὅτι τὰ γράμματα λήθην καὶ ῥαθυμίαν μᾶλλον, ἢ μνήμην καὶ διδαχὴν ἐν ταῖς τῶν μαθόντων ψυχαῖς παρέχει. μέμνημαι χαίτοι ταύτην τὴν γνώμην πολλάκις. διὰ σώματος ἔχοντα· τοσοῦτον ἕκαστος εἰδέναι οἴεσθαι, οὐχ ὅσον ἐν τοῖς βιβλίοις γεγραμμένον φυλάττει, ἀλλὰ ὅσον περ εἰς ἀκριβῆ μνήμην ἔθηκε, καὶ ὅταν τὸ πρᾶγμα καὶ χρῆσις ἀπαιτῇ, πρόχειρον ἔχει. Δ. ταῦτα μὲν, ὡς λέγεις, οὕτως ἔχει, ἀλλ' ὅμως ὃ σοι ἀποκρίνομαι ἔχων τυγχάνω. Καίπερ ὅσα μὲν ἕκαστος μεμνῆσθαι καὶ εἰδέναι ἐθέλει, οὐκ εἰς τὰ χαρτία, ἀλλ' εἰς τὴν ψυχὴν ἐγγραφῆναι δεῖ, ὅμως οὗτοι οἱ μιμυταὶ καὶ θησαυροὶ τῶν κοινῶν τόπων, πρὸς τὸ μνημονεύειν ὅσα πρότερον ἀνεγνώκαμεν, ἢ ἐμάθομεν, μέγα ὠφελοῦσι καὶ ὡς εὐπορώτατον ταμεῖόν ἐστιν, ἐξ οὗ περιουσίως βέλτιστα πράγματα, καὶ γνώμας καὶ ὁμοιότητας, καὶ ἱστορίας, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, ὅτε περὶ τινὸς λόγους ποιεῖσθαι, ἢ γράφειν δεῖ, προχειρίζεσθαι φιλομαθεῖς τῶν νεανίσκων δυνήσονται. Μ. περὶ τῆς μνήμης οὖν, ἣν Πλούταρχος τῆς παιδείας ταμεῖον ὀνομάζει, τί εἰδέναι προσήκει; Δ. Ἄριστος φύλαξ καὶ θησαυρὸς τῆς παιδείας ἡ μνήμη ἐστὶν, ἐν ᾗ τὸν ἐπικοσμῆσαι ταύτην καὶ τὸ συνεχὲς τοῦ ἐκμαθεῖν πόνῳ αὐτὴν στηρίξαι, ἑκάστας ἡμέρας οἱ περὶ φιλοσοφίαν ὄντες ῥητὸν χρόνον διατρίβειν ὀφείλουσι. Μ. περὶ δὲ τῆς τοῦ μνημονεύειν τέχνης, περὶ ἧς Σιμωνίδην τὸν Χῖον, καὶ ὕστερον ἄλλους τινὰς παραγγέλματα παραδεδωκέναι ἀκούω, τί λέγεις; Δ. εἰκῇ ὁμολογεῖται τὴν μνήμην βοηθεῖσθαι τῇ διαίτῃ, καὶ τῇ σώματος εὐεξίᾳ, καὶ τόπῳ ἀψόφῳ, καὶ χρόνῳ ὀρθινῷ, καὶ σημείοις ῥητοῖς, ὅμως βελτίστη καὶ ἀκριβεστάτη τῆς μνήμης

ἡ μνήμη φύλαξ τῆς παιδείας.

περὶ τῆς μνημονεύειν τέχνη.

in lectione Autorum insignia & cognitione digna occurrunt, annocentur; & velut in classes certas digerantur. *Discipulus*. Sed huic admonitioni de colligendis in certum Librum Locis communibus, dictum Platonis in Phædro refragari videtur, quod monet, literas & scripta oblivioni & desidiæ magis occasionem, quàm memoriæ & Doctrinæ præsidium adferre. Memini etiam te crebris usurpare sermonibus hanc sententiam; Tantum unusquisque se scire existimet, non quantum in libris scriptum adservat, sed quantum memoria fideliter tenet, & ubi res ac usus postulat, promptum habet. *Præceptor*. Vera quidem sunt, quæ dicis; sed tamen habeo, quod respondeam. Etsi illa quæ quis meminisse & scire cupit, non chartis, sed animo inscribere debet; tamen hi indices & thesauri locorum ad recordationem eorum, quæ anteà legimus aut didicimus, plurimum prosunt, & velut instructum penu sunt, ex quo copiam optimarum rerum, sententiarum, similitudinum, historiarum, & hujus generis alia, cum de re aliqua dicendum aut scribendum est, depromere studiosi adolescentes possunt. *Discipulus*. Quid igitur de memoria, quam Eruditionis promptuarium Plutarchus nominat, sciendum est? *Præceptor*. Præcipuus custos, & Thesaurus eruditionis est memoria, cui excolendæ, & assiduo ediscendi labore formandæ, singulis diebus certum tempus tribuere singuli studiosi debebunt. *Discipulus*. De arte autem memoriæ, de qua Simonidem Chium, & postea alios nonnullos certa quædam præcepta tradidisse audio, quid dicis? *Præceptor*. Etsi juvari memoriam diæta, & bona valetudine, & loco silenti, & tempore matutino, & notis certis, constát; tamen ars memoriæ

Memoria custos eruditionis.

Ars memoriæ.

ἡ βελτίστη καὶ ἀκριβεστάτη τῆς μνήμης τέχνη.

μνήμης τέχνη ἐστὶ, τὸ πολλὰ καθ' ἡμέραν διαμαθεῖν, καὶ ταῦτα συνεχῶς ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβεῖν, καὶ ἅμα χρῆσθαι πρὸς τὸν βίον. ἐὰν γὰρ τῆς μνήμης ἀμελῶσιν οἱ μαθοῦντες, καὶ ἀργία, ἢ σχολὴ, ἢ ῥᾳθυμία, ἢ τρυφαῖς αὐτὴν ἐκκλείσωσιν, οὐχ ἧττον κενὸς καὶ μάταιος ὁ τοῦ μαθεῖν πόνος ἔσται, ἢ ἐὰν εἰς ὕδωρ γράφωσιν, ἢ εἰς ψάμμον σπείρωσι. διὸ περὶ ἓν τῶν πρώτων καὶ πάνυ ἀναγκαίων μερῶν τοῦ περὶ τὰ γράμματα σπουδάζειν εἶναι νόμιζε, τὴν τῆς μνήμης συνεχῆ καὶ συχνὴν ἄσκησιν, καὶ τὸν τοῦ πολλὰ ἐκμανθάνειν πόνον μετὰ δὲ τὴν τῆς μνήμης ἐργασίαν, ἣν μάλιστα τῆς συνέσεως φύλακα εἶναι ἐρῶ, πολὺ πρῶτον καὶ παντάπασιν

Ἡ τοῦ γράφειν ἄσκησις σπουδαία καὶ συνεχὴς ἀναγκαία.

ἀναγκαῖον τῆς ἀληθινῆς παιδείας ὄργανόν ἐστιν, ἡ σπουδαία καὶ συνεχὴς τοῦ γράφειν ἄσκησις, πρὸς μίμησιν καὶ ἰδέαν τῶν σοφῶς, καὶ φανερῶς, καὶ ἐπιχαρίτως λεγόντων, διαπεπονημένη. ὥσπερ οὖν ὁ Ἀπελλῆς, ὁσάκις οὐδὲν τῆς ἑαυτοῦ τέχνης ἐξειργάσατο, ὡς τὴν τῆς ἡμέρας ἀποβολὴν πενθῶν, λέγειν εἰώθει, σήμερον οὐδεμίαν γραμμὴν ἤγαγον· οὕτως οἱ σπουδαῖοι τῶν νεανίσκων οὐδεμίαν ἡμέραν ἐάσωσι παρελθεῖν, ἐν ᾗ οὐκ ἐπιστολὴν, ἢ λόγου μέρος, ἢ ᾠδάς τινας συντιθέασι πρὸς ταύτην τὴν γραφικὴν ἄσκησιν ἐὰν τὰ ὠφελιμώτατα τοῦ παρα-

Ἐπαναλήψεις, ἐξετάσεις, διαλέξεις, μελέτας, οὐ δεῖ ὑπεροφᾶν.

σκευάσαι τε καὶ ἐπεῖξαι τὴν παιδείαν ὄργανα, ἤγουν αἱ ἐπαναλήψεις καὶ ἐξετάσεις, ἔτι δὲ αἱ διαλέξεις καὶ μελέται σχολαστικαὶ προσέλθωσιν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ (τοῦ Θεοῦ τὸν πόνον ἡμῶν εὐλογοῦντος) ἡ σύνεσις, καὶ ἡ τοῦ λέγειν καὶ γράφειν δύναμις, ἣν ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου τὸ ἡμετέρου τέλος τῶν ἔργων ἡμῶν εἶναι ἐλέξαμεν, ἀκολουθήσει.

Φιλομαθὴς σχολαστικὸς, τίς.

Ἐκ πάντων δὲ τῶν εἰρημένων ῥᾳδίως καταμαθεῖν ἐστιν, ὅτι οὐ φιλομαθὴς σχολαστικός ἐστιν, ὅστις ἀλόγως καὶ ἀτάκτως περὶ τὰ γράμματα σπουδάζει, καὶ καθ' ἡμέραν πάσαις ἐν Σχολῇ ἀναγνώσεσιν ἀκρίτως ἀκροᾶται, καὶ πάντα τῶν καθηγητῶν ῥήματα συῤῥάπτει, καὶ ῥαψῳδίας

πολλὰ,

memoriæ omnium optima & certiſſima eſt, multa aſſiduè ediſcere, & mandata memoriæ ſæpè repetere ac ad uſum transferre. Si enim memoriam negligent diſcentes, & otio, deſidia, torpore aut deliciis enervari ſinent, non minus inanis & ſupervacaneus diſcendi labor erit, quàm ſi in aqua interea ſcriberent, aut arenæ ſemina mandarent. Quare unum ex præcipuis & maximè neceſſariis ſtudiorum partibus eſſe ſtatuas, frequentem & aſſiduam memoriæ exercitationem, & multa ediſcendi laborem. Poſt culturam memoriæ, quam dixi potiſſimum rerum cognitionis ſeu ſapientiæ cuſtodem eſſe, præcipuum & maximè neceſſarium veræ & ſolidæ eruditionis inſtrumentum, eſt ſtili exercitatio diligens & aſſidua, ad imitationem ac formam eorum, qui prudenter & perſpicuè & eleganter locuti ſunt, directa. Ut igitur Apelles, quoties nullum ſuæ artis opus feciſſet, velut deplorans jacturam diei, dicere ſolebat; nullam hodie lineam duxi; Ita ſtudioſi adoleſcentes nullam diem elabi ſinant, in qua non vel Epiſtolam, vel orationis partem, vel verſus aliquot connectant. Ad hanc ſtili exercitationem ſi utiliſſima parandæ & confirmandæ Doctrinæ inſtrumenta, videlicet repetitiones & examina, item, diſputationes & declamationes ſcholaſticæ acceſſerint, non dubium eſt, quin Deo fortunante labores noſtros, rectè judicandi, & dicendi ac ſcribendi facultas, quam initio hujus ſermonis noſtri, finem ſtudiorum noſtrorum eſſe diximus, ſecutura ſit.

Quænam omnium optima & certiſſima ſit.

Stili exercitatio diligens & aſſidua neceſſaria.

Repetitiones Examina, Diſputationes, non ſunt negligenda.

Ex omnibus autem, quæ dicta ſunt, facilè vides, quod diligens Scholaſticus non ſit, qui in ſtudiis ſine certa ratione & ordine vagatur, qui omnes in Schola lectiones quotidie ſine judicio audit, omnia dictata excipit, & rapſodias prolixas

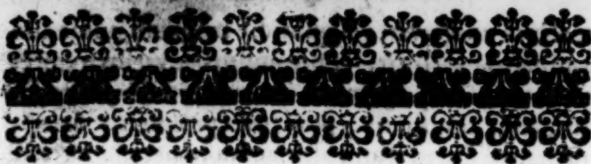
Diligens Scholaſticus quis ſit.

πολλὰς σελίδας ἀναγινώσκει καὶ διὰ πολλῶν συγγραφέων πλανᾶται· ἀλλ' ὃς τὸ πρῶτον τὸ τέλος καὶ τὸν σκοπὸν, εἰς ὃν περὶ τὰ γράμματα σπουδὴν συντείνειν δεῖ, συμμέτρως προορᾷ, εἶτα δὲ τὰ πρὸς τὸ ἐπιτυγχάνειν τούτου τοῦ τέλους ἀναγκαῖα συνεχόντως περαίρεται. μετὰ ταῦτα δὲ, ἐν τῷ ταῦτα παρασκευάζειν καὶ φυλάττειν ἐνθύμησιν, καὶ σπουδὴν, καὶ μελέτην καὶ συνέχειαν, καὶ πόνον ὑπομένει. ἀλλ' ἐξαρκούντως νῦν εἴρηται περὶ τούτων. Ἐγὼ μὲν, ὅσα τοῦ ὀρθῶς μανθάνειν καὶ εὐδοκιμεῖν τῆς περὶ τὰ γράμματα σπουδῆς, ἅμα μὲν παρὰ ἀνδρῶν τῆς παιδείας ἀληθῶς τετυχηκότων, παραδοθέντα μέμνημαι, ἅμα δὲ ἰδίᾳ ἐμπειρίᾳ καὶ συνεχεῖ τοῦ μαθεῖν χρήσει γνωσθέντα ἔσχηκα, τούτων σοι ἀσμένως καὶ πιστῶς μεταδέδωκα. τῷ δὲ Θεῷ εὔχομαι, ταῦτά σε τὰ μέγιστα ὠφελῆσαι ποιεῖν. M. Ὅσα μὲν, ὦ διδάσκαλε κράτιστε, περὶ μὲν τοῦ τέλους τῆς ἐν τοῖς γράμμασι σπουδῆς, καὶ περὶ τῆς τοῦ μανθάνειν τάξεως καὶ περὶ τοῦ τὰ κεφάλαια τῶν τεχνῶν ἐξ ἑνὸς βιβλίου, μεθοδικῶς γεγραμμένου μαθεῖν, καὶ τοὺς κοινοὺς τόπους συλλέγειν, καὶ περὶ τοῦ τὴν μνήμην ἀσκῆσαι, καὶ περὶ τῆς ἀσκήσεως γραφικῆς, καὶ περὶ τῶν ἐπαναλήψεων, καὶ ἐξετάσεων, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις περὶ τῶν διαλέξεων καὶ μελετῶν σχολαστικῶν, συνεχόντως, καὶ εὐσχημόνως διελέχθης· ταῦτα πάνυ ἡδέως ἀκήκοα, ὡς ἐλπίζω ἐκεῖνα μὴ μόνον ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πλείστοις ἄλλοις οἷς τούτων μεταδοῦναι μέλλω, μάλιστα συνοίσειν. ἐπιστάμενος δὲ ὅτι διδασκάλοις τοῖς τῆς σοφίας ἀληθινῆς κοινωνήσασι, ἰσόρροπος τιμὴ, καὶ μισθὸς οὐκ ἂν εὕροιτο, τὸν Θεὸν τοῦ παντὸς ἀγαθοῦ καὶ παιδείας σωτηρίου αἴτιον ὄντα, ὡς δύναμαι μάλιστα ἱκετεύω, σοι ἀξίαν χάριν, ὧν εὐπέπονθα ὑπὸ σοῦ, ἀποδοῦναι, καὶ τοὺς πόνους ἡμῶν εὐοδοῦν, καὶ βοηθεῖν, καὶ πάντας ἡμᾶς διδάσκειν τε καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς σωτήρια μανθάνοντας καὶ διδάσκοντας. Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΛΟΓΩΝ.

prolixas coacervat, vel quotidie magnum numerum paginarum perlegit, & per multos ac varios autores grassatur; sed qui primum finem & metam, ad quam dirigenda sint studia, prudenter prospicit; deinde media, ad finem illum assequendum necessaria, rectè eligit; postea in mediis illis parandis & tuendis præstat intentionem animi, curam, vigilantiam, assiduitatem & laborem. Sed de his quidem hactenus. Ego quæ de ratione discendi & studiis recte instituendis, partim à doctissimis viris tradita esse memini, partim propria experientia, & assiduo usu discendi cognita habui, ea tibi libenter & fideliter impertivi, quæ ut tibi magno usui sint, Deum toto pectore precor. D. Quæ tu, præstantissime præceptor, de fine studiorum nostrorum, de ordine certo discendi, de summis artium ex uno aliquo libello methodice scripto discendis; de colligendis Locis communibus; de excolenda memoria, de exercitatione Stili, de repetitionibus et examinibus; idem de disputationibus et declamationibus Scholasticis, prudenter et graviter disseruisti, hæc tanta cum voluptate audivi, ut sperem illa non solum mihi sed et plurimis aliis, cum quibus ipsa communicare decrevi, utilissima fore. Cum autem sciam, Præceptoribus, qui veram sapientiam nobis impertiunt, parem honorem & pretium à nobis referri non posse, Deum fontem omnis boni & doctrinæ salutaris toto pectore oro, ut tibi pro tuis in me amplissimis beneficiis cumulate gratiam rependat, & labores nostros gubernet et adjuvet, et nos omnes doceat et regat, ut Christo grata, et Ecclesiæ ipsius, ac nobis salutaria discamus et doceamus. *Amen.*

FINIS COLLOQUIORUM.

IN ORATIONEM CLARISSIMI VIRI, D. Johannis Posselii

EPIGRAMMA.

Maxima pars hominum non cernit quomodo vivat;
Cum vixit, primum vivere discit homo.
Maxima pars juvenum non cernit quomodo discat;
Discere discit, ubi se didicisse negat.
Lex divina piæ nobis sit regula vitæ,
Regula discendi rite sit ordo bonus.
Hæc quam perspicuis pingens Oratio signis
Auro est digna, Cedro digna, probanda Scholis.

Johannes Frederus. D.

DE

DE RATIONE DISCENDÆ AC docendæ Linguæ Latinæ & Græcæ,

ORATIO

Johannis Posselii.

Um multa ſapienter à majoribus noſtris inventa atque inſtituta ſunt, tum nihil præclarius, quàm quod in publicis hiſce congresſibus, non ſolum idoneis hominibus, honeſta vitæ ac eruditionis teſtimonia tribui, ſed etiam de rebus bonis orationes haberi voluerunt, quibus auditis, juvenes partim de ſuſcipienda & ingredienda ſtudiorum ratione, rectè erudirentur: partim ad

ad amorem literarum & virtutis excitarentur, partim sponte currentes exacuerentur. Non enim ad ostentationem eloquentiæ aut doctrinæ orationes nostras recitamus. Sed ut imperator bonus & industrius instructa acie, tyronibus certa quædam pugnandi præcepta dat, perterritos à timore deducit, & paratos ac fortes milites ad strenuè pugnandum hortatur; ita nos in hisce conventibus & imperitiores doceri, & languentes excitare, et paratos ac pleno gradu ingressos, ad verum decus inflammare solemus. Hi fines cum nobis in dicendo propositi sint, non dubium est, quin omnes sapientes viri, cum multos alios veteres & honestos mores, tum hos scholasticos gradus & spectacula Promotionum, in quibus de ejusmodi bonis rebus disserimus, magni faciant, colant, & omnibus modis ornanda ac conservanda esse putent.

Cum autem mihi hoc tempore officii ratio dicendi necessitatem imponat, & Encomia hominum præstantium, ac rerum, omnium consensione laudatarum, item παραινέσεις & adhortationes utiles ab aliis, qui Eloquentia valent, sæpe hic recitatæ sint, breviter indicare decrevi, qua ratione Lingua Latina & Græca commodè discenda & docenda sit. Hoc Argumentum, etsi oratorem plenum atque perfectum requirit, tamen cum non tam verba & actio dicentis, quàm res, quæ dicuntur, spectandæ sint, dicam de hac materia illa, quæ partim ipse longo usu, partim aliorum prudentium hominum judicio ac testimonio edoctus, vera esse, & cum re ipsa congruere, judicabo. Ac à vobis, clarissimi viri, & studiosi juvenes, amanter peto, ut me, quod vestra

Locus docilitatis.

sponte

ſponte facitis, benignè attenteque audiatis. Perficiam enim, Deo juvante, ut me de re tam utili, & necessaria, non omnino ineptè aut perperam dixiſſe fateamini.

Primum autem mihi videtur de tempore, quo pueri in ſcholas Latinas ducendi, & qui labores ipſis imponendi ſint. Deinde de exercitiis ſcribendi, & ratione emendandi ſcripta. Poſtea quando Græca proponi, & quo ordine & modo illa tradi debeant. Poſtremo de exercitiis Græcis eſſe dicendum. *Partitio propoſitionis in quatuor membra.*

Pueri literis adhibendi ſunt anno ætatis ſexto vel ſeptimo, ſi omino fieri poteſt. Tunc enim ingenia non plane ſtupida & tarda, ad percipiendam doctrinam idonea ſunt. Et ſimul ac Latina legere noverunt, proponendæ ſunt illis octo partes Orationis ex puerili aliquo libello compendioſè ſcripto, & aſſuefiant ad ediſcenda paradigmata Declinationum & Conjugationum, & Vocabula rerum ex compendio Hadriani Junii, aut ſimili libello, cujus Germanica verſio cum puerorum idiomate congruat. Quorſum enim attinet, pueros, pſittaci more verba non intellecta reddere, & eos inutili labore onerare? His addatur Cato, & ſimilia dicta ſententioſa, ex proverbiis Salomonis & Syracidæ, propriè & Latinè redditis. (hi duo enim Autores, omnes Gnomologos ſcriptores & rerum bonitate, & figurarum venuſtate longè ſuperant) quæ pueris propriè & perſpicuè explicentur, & in cujus repetitione ſingulæ voces examinentur, ut & partes Orationis probè noviſſe, & exacte Nomina & Verba inflectere pueri diſcant. *I. Membrũ.*

In

In his cum annum unum aut alterum exercitati sunt; proponenda est illis Grammatica Latina, breviter & nervose summam artis continens, quæ assidue tractanda, inculcanda, & exemplis ex probatis Autoribus desumptis, illustranda est. Neque in his præceptis nimis diu magister immorabitur, ut & quidem aliquando fit, & ego memini, in quadam Schola, integro quinquennio Grammaticam ad finem perductam esse, cum industrius præceptor sex mensium spacio eam facile absolvere possit. Neque propter aliquos hebetes & stupidos, alii bonæ indolis pueri negligendi sunt. Sæpè enim magistri una & eadem opera, multis, iisque diversi progressus discipulis, inservire volentes, alios, bono ingenio præditos, remorantur & impediunt. His igitur qui jam superiorem classem ascenderunt, Epistolæ Ciceronis, & similia scripta, proponenda sunt.

Refutatio opinionis quorundam.

Ut autem pueri non nimis diu in discendis præceptis Grammatices detinendi sunt; Sic damnanda & explodenda est illorum sententia, qui liberalia ingenia labore ediscendi præcepta, non oneranda, sed Linguam Latinam lectione bonorum autorum tantum discendam esse dicunt. Etsi enim præcepta & regulæ Grammatice ad rectè loquendum & scribendum non sufficiunt, tamen propter maximas & necessarias caussas, diligenter, & accuratè disci debent.

Grammatica præcepta accurate discenda sunt.

Quid secundæ classis pueris in explicatione autorũ præcipue indicandum sit.

Et quia his pueris, quos secundæ classis auditores nomino, non tam sapientiæ seu rerum, quam orationis formandæ causa, Autores proponuntur, præceptor, ut singulari diligentia vim & significationem,

tionem, ac pondera verborum, item similiũ seu Synonymorum differentias, phrases, compositionem, & similem effingendæ orationis rationẽ pueris monstret, operam dabit. Quod quo rectius & commodius fieri possit, ostendat in scriptis Ciceronis, quæ locutiones à materna lingua discedant, quomodo hanc vel illam sententiã Germanicè explicaremus, item in quibus vernaculam linguam imitemur, in quibus vero non: ut hac ratione latinitatem à germanismis separare, & pure & eleganter Latine loqui & scribere, ac Ciceronis scripta imprimis amare pueri discant, memores dicti Quintiliani; ille sciat se multum profecisse, cui Cicero valdè placebit.

Ante omnia autem cavendum est, ne sine discrimine scriptores prælegantur, & pueri varia & multiplici Autorũ auditione turbentur; Constat enim plerosque Autores, non solum toto orationis genere; sed etiam vocibus & loquendi modis inter se dissimillimos esse. *Non varii autores pueris proponendi.*

Quod multi boni viri hoc nostro tempore, qui magnum laborem & studiũ in scientia aliqua præclara & utili posuerunt, priventur tamen vera illa gloria, quod non literata oratione, ea quæ tenent, vel proferre, vel literis mandare possint, nulla alia causa est, quam infelicitas primæ ætatis, quæ aptis lectionibus & necessariis exercitiis, ad linguam Latinam informata non est.

Audio doctissimum virum Johannem Capnionem interrogatum, cur hoc tempore homines non *Capnionis dictum.*

tam docti essent, quàm temporibus Ciceronis et Quintiliani, respondisse; Illos tunc habuisse paucos libros, eosq; bonos, quos diligenter & assidue legendo sibi familiarissime cognitos fecissent; nunc autem se obruere homines varietate & copia librorum. Si vere cogitare volumus, non omnino erravit Capnion. Nusquam enim est, qui ubique est. Et qui, quo destinavit pervenire vult, unam sequatur viam, non per multas vagetur: non ire istud, sed errare est, ut verè & sapienter Seneca dixit. Quare explosa è ludis puerorum præcipue Autorum multitudine, unum genus sermonis, idque optimum proponatur, in quo tantisper detineatur dum omnia pure & Latinè proferre, & autoris vim ac elegantiam loquendo & scribendo utcunque exprimere possint: Et dum ad alios veteres & recentiores Scriptores tuto admittentur, quos non minori cùm utilitate quàm judicio pervolutabunt.

Exercitium Latine loquendi in Scholis necessarium.

De exercitio Latinè loquendi hic non dicam. Sciunt enim viri docti & sapientes, id omnino necessarium esse, & sine magno discentiū incommodo negligi aut omitti non posse. Qualia autem exercitia pueris proponenda sint, paucis indicabo, si prius, quibus virtutibus ludimagistri & pœdagogi præditi esse debeant, dixero.

Primum necesse est eos, qui alios utiliter erudire volent, Latine doctos esse: & vias ac rationes docendi expeditissimas tenere: & humanitate ac facultate delectandi & excitandi pueros valere.

Quomodo

Quomodo enim potest alios docere, qui ipse purè & emendatè loqui nec potest, nec id ipsum loquendo & pronunciando præstare, quod à suis discipulis requirit?

Deinde cum maximam vim habeat ad felicem in studiis progressum via & ratio docentis, prudens Magister omnia dextrè & explicatè proponet, & discipulos in illis, quæ proposita sunt, utiliter exercebit; id autem, quomodo fieri debeat, suo loco clarius ostendemus.

Quantum vero Humanitas præceptoris & alacritatis & amoris erga bonas literas adfert, tantum sævitia & crudelitas teneros & imbecillos animos frangit, & à studiis deterret. Quare meminerint præceptores, se erga discipulos, ut erga filios, affectos esse oportere, nec vel nimia austeritate, vel plagis, vel diris execrationibus, igniculum à Natura datum extinquere, sed potius comitate paterna excitare, & inflammare debere.

Occupatio.

Neque vero hæc ita accipienda sunt, quasi pueri ignavi & contumaces debita pœna coercendi non sint, aut virgis in Scholis omnino non sit utendum, ut quidem nonnulli existimant. Nam ut pius & φιλόστοργος pater educat liberos suos, non solum per νουθεσίαν, seu Doctrinam, sed etiam per παιδείαν, hoc est, per assuefactionem, quotidiana exercitia, exempla, & tempestivas castigationes (nam hæc quatuor appellatione disciplinæ continentur;) & memor dicti Salomonis: Pater qui parcit virgæ, odit filium suum: pueros petu-

lantes ferulā cædit, eamque in conspectu liberorum collocat, ut semper incurrens in oculos, eos in disciplina retineat, & lasciviam coerceat: ita præceptori, qui parentum vicarius est, & eorum partes sustinet, in institutione discipulorum iisdem mediis utendum est; quare nec virgæ, nec aliæ opportunæ animadversiones, ex scholis tolli aut debent aut possunt. Est enim metus pœnarum velut ἐργοδιώκτης, & custos officii ac diligentiæ discipulorum, sine quo, maximè in hac delira mundi senecta, cum mores juventutis ad nimiam ignaviā & contumaciam incubuerunt, florens illa ætas in officio retineri non potest. Sed in omnibus modus servandus est, & ira removenda, cum qua nihil rectè fieri, nihil consideratè potest.

Virgæ, opportunæ castigationes ex Scholis tolli non possunt.

2 *Membrum de exercitiis scribendis.*

Sed jam ad id, unde digressus sum, revertar. Primum scribendi exercitationis genus est, puero illa, quæ in Cicerone observanda esse audivit, temporibus, personis, locis, rebus etiam nonnihil commutatis, Germanicè reddita proponere, quæ ad imitationem Ciceronis in Latinum sermonē convertant.

Ratio emendandi scripta.

Ratio autem emendandi scripta omnium optima & simplicissima est, non præceptoris arbitrio, sed ipsius Ciceronis judicio, pueri compositionem emendare, illiusque epistolam vel locum, ex quo scribendi Argumentū desumptum est, velut exemplar & speculum, in quo videat, quid suo labori desit, ei proponere. Nihil autem perniciosius studiis Linguæ Latinæ accidere potest, quàm quod pueri, neglecta omni imitatione, a suis magistris magis quàm à Cicerone ipso, & similibus autoribus

autoribus bonis, Latinitatem discere coguntur. Accedit eo, quòd illa sæpè præceptores pueris vertenda præscribunt, quorum vel appellationes vel loquendi modos, nunquam antea audiverunt; imo quæ ipsi pædagogi, quo modo rectè & propriè reddenda sint, ignorant. Quare antè omnia cavebit Præceptor, ne puerum vel scribere, vel loqui permittat, nisi istis modis & rationibus, quas non à se, sed ab optimis Autoribus didicerit. Quod si tale Argumentum propositum est, cujus exemplum integrum in Autore non extat, ut nec semper extare potest, emendator illud ipsum Argumentum quod discipuli tractarunt, propriis verbis & phrasibus præclarè retextum & elaboratum illis proponat, in quo sicut & in Cicerone cernant, quid suo scripto desit, & quantum ab illa forma discrepet.

Secundum exercitii genus.

Deinde, ubi aliquandiù in hoc exercitio versati sunt, & in eo aliquid profecerunt, ad majora deducendi sunt, & curandum, ut Ciceronis scripta faciliora, & præcipuè Epistolas ad verbum à Præceptore Germanico sermone redditas, non inspecto exemplari, suo Marte Latinè vertant, quæ ad eundem, quem dixi, modum emendandæ sunt. Quod si assiduè fit, non dubium est, quin facilè puerì ad purè & eleganter scribendum assuefiant. Ut enim, cū in sole ambulamus, etiamsi ab aliam causam ambulemus, tamen coloramur: Sic fieri non potest, quin cum hoc modo puer exercetur, ejus oratio assiduo illo usū & consuetudine coloretur, et puritatem ac suavitatem quandam Ciceronianam redoleat.

 Tertium

Tertium exercitii genus est, orationem Latinam aliis verbis Latinis,& Ciceroni usitatis,exprimere. Verum id exercitium non ad hos pueros, sed ad perfectiores, & eos magis, qui characterem orationis effingere, quam qui Latine tantum loqui & scribere discunt,proprie pertinet.

Exercitium Latine loquendi qua ratione colendum sit.

Vt autem hæc scribendi exercitia diligenter & fideliter colenda sunt: sic & Latine loquendi exercitatio, de qua paulo ante dixi, nequaquam negligi debet. Quod quo rectius fieri possit, custodes seu coricæi constituendi sunt,qui & juniores Teutonice loquentes, & grandiores vel Germanismis vel Solœcismis,vel deniq; Barbarismis utentes,annotent, & ad magistrum deferat, à quo justa pœna afficiantur. Utrumque enim exercitium,Latine scribendi & loquendi, in Latinis scholis vigere debet, nec alterum ab altero separari potest. Nam ut prudentis & industrii informatoris est, illa quæ singulari studio,observanda,exercenda & imitanda sunt, puero indicare & proponere: sic is eadem, non solum scriptione, sed etiam locutione, imitabitur.

3 Membrum de studio Græcæ linguæ. Cur pauci mediocrem Græcæ linguæ notitiam consequantur.

Dixi de ratione servanda in instituendis pueris in lingua Latina,usque ad annum ætatis undecimum,aut duodecimum:restat nunc,ut de ratione tradendæ & discendæ linguæ Grecæ, breviter disseram.

Quod pauci nostrum mediocrem aliquam Græcæ linguæ cognitionem consequuntur, vel quod studium ejus nobis perdifficile videtur, nulla alia causa

causa est, quàm quòd aut seriùs hoc studium suscipimus; aut si suscipimus, frigidè in eo versamur, nec eo ordine & modo, quo decet, in eo, progredimur. Ut autem in omnibus aliis rebus rectè, tempestivè & feliciter perficiendis: sic & in discendis literis Græcis, ordo conveniens omnino necessarius est.

Quare ubi ab anno ætatis sexto vel septimo, usque ad annum undecimũ in Latina lingua, ea, qua dixi, ratione pueri exercitati sunt, his enim sex annis, nisi planè tardi & indociles sunt, linquam Romanam utcunque discere possunt) Græca vocabula ex Evangeliis, ut vocant, Dominicalibus, ipsis proponantur, quorum quotidiè aliquot ediscant, recitent, & octavo quoque die illa, quæ præterita hebdomade didicerunt, ab initio repetant. Ut enim liberalia ingenia facillimè res bonas arripiunt & addiscunt: sic eadem ipsis facile excidunt, si non diligenti & assidua repetitione inculcentur. His paradigmata Declinationum & Conjugationum Græcarum addantur, in quibus certis diebus exercendi sunt. *Vocabula Græca.*

In hoc studio cum annum consumpserunt, Evangelia Græca, non inspecta versione Latina interpretari jubebuntur. Et quia hujus classis auditoribus nunc Grammatica Græca integrè proponitur, non solum in Nominum ac verborum inflexionibus, sed etiam in temporibus verborum Activæ, Passivæ, & Mediæ vocis formandis, ac regulis Græcæ Syntaxeos præcipuis & maximè necessariis cum uno & altero exemplo ediscendis, operam ponent. *Evangelia Græca.* *Formanda tempora verborum; Græca Syntaxis.*

Grammatica Græca diligenter discenda. Diligenter autem & accuratè, ut dixi, hisce pueris Grammatica Græca ediscenda est, quam qui tenet, sciat se maximam partem molestiæ, quæ in discenda hac lingua suscipienda & perferenda est, devorasse.

Qui autores his discipulis proponendi sunt. Proponi autem quatuordecim, quindecim vel sedecim annorum adolescentulis debent Socratis oratio ad Demonicum & Nicoclem, & illa, quæ Nicocles inscribitur; Plutarchi Pædagogia, faciliores & lepidiores Dialogi Luciani, & Fabulæ Æsopi: ex quibus præter verborum copiam, Phrases & variarum rerum appellationes, magnam sapientiæ partem de gubernandis consiliis, actionibus & moribus, sine ullo tædio tenera ætas discere potest. Et quia varietas delectat, ac voluptatem parit, Græca Poemata, cujusmodi sunt Aurea Carmina Pythagoræ, Phocyllides & postea Hesiodus, ac quidam libri Homeri, lectioni oratorum admiscendi erunt.

3 Membrum, de exercitiis Græcis. His auditoribus, singulis septimanis breve argumentum Latinum proponendum est, quod ad imitationem Isocratis, Demosthenis, & similium Autorum, in Græcum sermonem convertant. Nam ut in Latina lingua optimos quosque Autores & legimus & imitamur: Sic & in Græca idem facere, & nostram orationem ad Græcorum Autorum sermonem effingere debemus. Nec imitandi sunt, qui ex Dictionario, vel Synonymis Græcis, Epistolas Græcas, aut versus consarcinare solent.

Debet

Debet etiam hiſce, de quibus dixi, diſcipulis liber aliquis Epiſtolarum Ciceronis, qui facilior & elegantior videbitur, proponi, quem ordine Græcè vertant, & Præceptori certis horis exhibeant. Hoc enim ſi fecerint, eadem opera puritatem Latini ſermonis & Græcam linguam addiſcent.

Ratio emendandi Græca ſcripta.

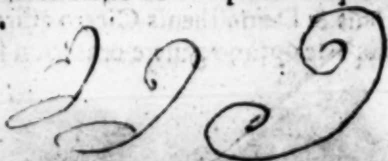
Emendandi autem hæc ſcripta via expeditiſſima eſt; primum vitia, ſi quæ ſunt, comiter indicare, & vel ipſum Autorem, ex quo argumentum ſcribendi depromptum eſt, vel præceptoris elaboratam verſionem, quam cum ſua conferant, ipſis ob oculos ponere. Ad hoc utile exercitium, & illud accedere debet, ut certis quibuſdam horis nihil aliud ipſis loqui liceat, niſi Græcè. Ut enim in lingua Latina, ſic & in Græca illa, quæ puer audivit, non ſolum ſcribendo, ſed etiam loquendo ad uſum transferre docet.

Loquantur Græcè.

Neque eſt quod quiſquam vereatur, ne pueri difficultate quadam aut obſcuritate, à ſtudio hujus linguæ deterreantur. Nam ut ipſi natura peregrinarum linguarum amantes ſunt, eaſque facilè addiſcunt: ſic nulla alia lingua jucundior eſt nec ſuaviore ſono auribus illabitur, quàm Græca. Quare ut requies ſuave condimentum laboris eſt, ut Græcum dictum, ἡ ἀνάπαυσις τῶν πόνων ἄρτυμα ἐστι, monet: Ita Græcarum literarum ſtudium reliquis diſcendi laboribus non modo tædium nullum adfert, ſed eos etiam jucundiores reddit, & quadam oblectatione ac voluptate tanquam ſale perſpergit.

Occupatio.

Græcæ linguæ ſuavitas.

Quod

Alia occupatio.

Quod autem de Græcæ linguæ studio ejusque exercitiis, hactenus dixi, non ita intelligendum est, quasi interea Latinæ lectiones prorsus omittendæ, aut deponendæ, vel etiam Musica, Arithmetica, & initia Dialectices & Rhetorices, his grandioribus nō una tradendæ sint. Debet enim simul ac Latinæ linguæ fundamentum jactum est, utriusq; linguæ Latinæ & Græcæ, studium simul in scholis florere & dominari. Maxime cum hæc linguarum inter se collatio tantas habeat opportunitates, ut utramque hoc modo & citius & facilius simul, quam alteram separatim pueri discere possint. Ut enim Latina Lingua sine Græca non intelligitur, sic ne Græca sine Latina explicari & tradi potest. Cæteræ etiam artes, quarū modo mentio facta est, cum recreationis, tū utilitatis & necessitatis causa, simul cæteris Latine & Græce discendi laboribus admiscendæ sunt.

Linguæ Latinæ & Græcæ studiū debet in scholis florere.

De exercitiis illorum, qui ætate & doctrina provectiores sunt.

Debent autem illi, qui ætate & eruditione provectiores sunt, illustres autorum locos, insignes narrationes & historias, ex Græca lingua in Latinam, & ex Latina in Græcam vertere.

Regula in versione observanda.

Sed meminerint studiosi, in convertendis è Græca lingua in Latinam, & contra, scriptis, non semper verbum ex verbo exprimendum esse, sed dandam esse operam, ut si quid abhorreat à consuetudine & more ejus sermonis, in quem aliquid convertetur, id omittatur omnino. Quod à se observatum in convertendis orationibus adversariis Æschinis & Demosthenis Cicero affirmat. Sic enim in libro de optimo genere oratorum scribit:

Quo-

Quorum ego orationes, ut spero, ita expressero, virtutibus utens illorũ omnibus, id est, sententiis, & earum figuris, & rerum ordine, verba persequens eatenus, ut ea non abhorreant à more nostro. Est igitur Ciceronis de verbis convertendis sententia, ea persequenda esse duntaxat, quæ à more illorum, in quorum linguam usumque convertentur, non abhorrebunt.

Repetit in regula.

Ut autem studiosi Græcarum literarum optimum exemplar habeant, quod in convertendis conjungendisque Græcis cum Latinis imitentur, cum alios ex Apologia, Phædone, Phædro, Libris de legibus & de Repub. Platonis, locos, à Cicerone Latine redditos, tum librum Ciceronis de Universitate, cum ea parte Timæi Platonis, cui respondet, diligenter & attente inter se conjungent, conferent, & cum primum aliquid scire Græce cœperint, ad imitandum sedulo sibi proponent; quod si fecerint, non modo elegans dicendi genus, quod apud Ciceronẽ perpetuum est, discent, sibique comparabunt: sed etiam Græca facilius intelligent, & disertius explicabunt.

Quod exemplum in conspectu habendum & imitandum sit.

Sed fortè objiciet aliquis, & esse & fuisse nonnullos, qui sero admodum, cum quidem ætate provecti essent primum literas discere cœperint, & tamen illos in utraque lingua præclaros progressus fecisse. Fateor esse ingenia quædam eximia atque illustria, quæ celeriter, quod docetur, arripiant, & brevi tempore multum proficiant. Sed hoc adjungo, ut horum exempla confirmant dicta, τῷ ἔρωτι πάντα βάσιμα, Amori omnia pervia sunt: item,

Objectio & ejus refutatio.

item, διὰ καρτερίας καὶ φιλοπονίας οὐδὲν τῶν ὄντων ἀγαθῶν ἀνάλωτον πέφυκε. Tolerantia & industria nihil in rerum natura bonorum est, quin acquiratur: item, Labor omnia vincit improbus. Sic nemo illis exemplis ad excusandam ignaviam suam, & negligendam discendi occasionem, abuti debet. Non enim cuivis contingit adire Corinthum. Ac quemadmodum heroica facta sunt supra regulam, & mediocres homines intra metas regulæ manere debent: ita nemo debet temere talia præstantium hominum, quibus per fortunam vel alias causas, citius literas attingere non licuit, exempla imitari, & occasionem, si quæ datur in pueritia discendi literas & linguas, negligere; maximè cum ars sit longa, vita autem brevis, ut verissimè Hippocrates initio suorum Aphorismorum inquit.

Argumentum à natura sumptum.

Quid? quod natura ipsa sic hominis vitam dispertivit, ut prima ætas linguæ, media eloquentiæ, postrema usui & communi utilitati tribueretur: quam si tanquam ducem sapientissimum sequemur, puer ab incunabulis, usque ad annum decimum quartum aut decimum sextum, linguis & politioribus literis informandus erit. Ita poterit postea ea studia suscipere & tractare, quæ ipsi emolumentum & honorem, Ecclesiæ vero & Reipublicæ utilitatem immensam pariant. Sed dolendum est, hunc ordinem à natura præscriptum, & omnium sanorum hominum judicio approbatum, multis modis turbari. Nam vel Præceptores sive ignorantia, sive ignavia, sæpè justum instituendi ordinem non servant, vel adolescentes sine pennis, ut in proverbio est, volare volunt, & neglectis linguis ac humanioribus

ribus disciplinis, ad superiores artes, Theolog. Jurisprudentiam, vel artem Medicam se conferunt: vel præpostero ordine incedentes, in Linguarum studiis, sine suo & aliorum hominum fructu consenescunt. Quod ne fiat, magistri periti & ad docendum idonei, liberalibus stipendiis conducendi, & Scholis præficiendi sunt; ex quibus, qui puro ornatoque sermone, superiora studia illustrare, exornare & propagare possint, emittantur; quod, ut ego quidem arbitror, rectè & commodè fieri poterit, si implorato Dei auxilio, sine quo irrita est omnis humana industria, ordo, qui utcunque à me hac brevi oratione delineatus est, in docendo & discendo servabitur. Hæc habui, quæ de lingua Latina & Græca discenda & docenda, hoc tempore dicerem, quæ etsi non omnibus placebunt, ut nec placere debent, vel possunt, (quis enim omnibus satisfacere potest?) tamen viris doctis, & usu peritis, ac judicio certo rem ponderantibus omnino probatum iri confido.

Incommoda ex mala institutione provenientia qua ratione vitari possunt.

Wm. Saffyn

DIXI.